İŞÇİNİN SESİ

TKP-İŞÇİNİN SESİ'Nİ SINIFIN PARTİSİ YAPACAĞIZ

İşçinin Sesi yazışma adresi:
P.O.Box 513, London N16 5QB England

İŞÇİNİN SESİ

Türkiye'den 4 kitap gönderilerek abone olunabilir. ■ Yazışma adresi: PO Box 513 London, N16 5QB ■ Baskı: Morning Litho Printers Ltd (TU) ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme, ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilmez.

Sendikal oyunlar sökmeyecek

TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Sendikalar Yasası'nda değişiklik yaparak işkollarının 28'den 20'ye indirilmesini sağlayarak öneriyi kabul etti.

Bilindiği gibi bundan bir süre önce ANAP'ın iş yasalarında yapmaya hazırlandığı değişikliklerin bir parçası olarak ANAP milletvekili Burhan Kara ve arkadaşları bir yasa değişikliği önerisi hazırlanmışlardı. Buna göre işkollarının sayısı 28'den 26'ya indiriliyordu.

Daha sonra hükümetin görüşünü belirten Özal işkollarının 20'ye düşürülmesinin "güçlü sendikacılık" açısı açısından daha yararlı olacağını söyledi. Bunun üzerine tasarı değiştirildi ve işkollarının 20'ye düşürülmesi komisyonda kabul edildi. *(Hürriyet,* 22 Mayıs 1986).

Bunun üzerine bir açıklama yapan Kaya Özdemir, "Türk sendikacılığına tahammül edemeyenler sendikaları birbirine düşürmek için ellerinden geleni yapıyorlar" dedi.

Ertesi gün Şevket Yılmaz bir basın toplantısı düzenledi. Yasa değişikliğinin bu yıl TBMM gündemine getirilmeyeceğini, bu konuda hükümetten güvence aldıklarını söyledi.

Öyle görünüyor ki ortalıkta, işçi sınıfına yönelik bir sürü dolap dönüyor. İşkolları sayısının azaltılması, işçi sınıfının uzun erimli çıkarları açısından istenecek birşeydir. 20'ye de değil 16'ya düşürülmelidir.

Peki ama Özal hükümetinin işkollarının azaltılmasından umduğu nedir?

1986 yılı toplu sözleşmeler yılıdır. Bu yıl içinde tekstil işkolunda 145 bin, metal işkolunda 90 bin, çimento işkolunda 25 bin, hava işkolunda bin, kağıtta 14 bin, tersanelerde 7 bin, Yol ve inşaat alanında 10 bin işçi toplu sözleşme beklemektedir. Yalnızca kamu sektöründe sözleşme imzalanmasını bekleyen toplam işçi sayısı 700 bini bulmaktadır.

Görüldüğü gibi, işkollarının sayısıyla oynamak ya da en azından bunu bir tehdit olarak elinde tutmak, burjuvazinin kısa erimli çıkarlarıyla uyum içindedir. Özal hükümeti bu tehditle, işçilerin baskısı altında genel grev kararları almaya başlayan Türk-İş sendikalarını "ileri gitmemeleri" için uyarmaktadır.

İkinci bir nokta, 1986 Türk-İş için kongreler yılıdır. İşçi sınıfı, ileri işçiler nasıl Türk-İş'i sınıf sendikası haline getirmek için mücadele ediyorlarsa, iktidar da bu gidişi tersine çevirmeye çalışıyor. Sosyal demokratların yönetimine bile tahammül edemiyor. Özal "güçlü sendikacılık"tan söz ediyor. Ama tasarıyla Yol-İş'in nasıl bölünüp parçalanacağını hatırlarsak Özal'ın güçlü sendikacılık mı, güçsüz sendikacılık mı istediğini daha iyi anlarız.

Güçlü sendikalar, burjuvazinin çıkaracağı yasalarla değil sınıf sendikacılığını yükseltmekle sağlanabilir.

Türk-İş yöneticileri, yasalar elimizi kolumuzu bağlıyor, grev bile yapamıyoruz diye yıllardır işçilerin elini kolunu bağlamaya çalışıyorlar. Tabanın tepkisi, zorlamasıyla şimdi yasalarca hepten yasaklanmış genel grev kararı aldılar. İnsan, işkollarının düşürülmesinin ertelendiği toplantıda, Şevket Yılmaz Özal'a genel grevi mi sattı diye düşünüyor. Neden olmasın?

Ama bu önemli değildir. Türk-İş yönetimine genel grev kararını aldıran güç, onu uygulatamayı da başaracaktır.

Erkan Şenol, Londra

KIRKIN YARISI

R. Yürükoğlu

Bu kitap, Yürükoğlu yoldaşımızın 40. yaşgünü nedeniyle TKP-*İşçinin Sesi* Merkez Basın Yayın Bürosu çalışanlarınca hazırlanmıştır. Devrimci savaşım içinde geçmiş 20 yıl boyunca yoldaşımızın yazmış olduğu yazılardan, şiirlerden, kitapların bölümlerinden, kitap önsözlerinden, yapmış olduğu konuşmalardan, kendisiyle yapılmış röportajlardan seçmeler içermektedir.

İsteme adresi:
P.O. Box 513,
London N16 5QB
England

Sosyal demokrasi Türkiye'de alternatif olamaz

Geçenlerde Oktay Akbal'ın *Cumhuriyet*'te "Halk Herşeyi Görüyor" adlı bir yazısı yayınlandı. (29 Mart 1986) Burada Oktay Akbal halkımız "herşeyi görüyor, anlıyor, anlamayana görmeyene de gördüklerini, anladığını, anlatın" diyor. Ne kadar haklı. Ama daha sonra, son zamanlarda SHP'de patlak veren parti içi olayların halka yararından çok zararı olduğunu vurgulayarak SHP'ye bir uyarıda bulunuyor.

Oktay Akbal sosyal demokrasinin savunuculuğunu yapanlardan sadece biridir. Ancak Oktay Akbal'ın deyimiyle halkın herşeyi gördüğü bir ortamda kendisinin ve benzerlerinin gerçekleri görmediği açıktır.

Akbal yazısında şöyle diyor: "Herşeyin başında sosyal demokrasi geldiği için SODEP'le HP'nin birleşmesinin gerekliliği öne çıktı. Hepimiz bu birleşme olgusundan yana olduk." Hepimiz(!) derken Akbal bu olguya ya kör gözlerle yaklaşmakta ya da basit bir çarpıtma yapmaktadır. Kendisine Atatürkçü fikirleri ilke edinmiş bu yazar "Türk halkı demokrasiye susamıştır" derken çok doğru söylüyor. Ama Özal iktidarı karşısında "tek güç SHP muhalefeti olmalı idi" derken yanlış bir konuma giriyor.

Günün iktidarına SHP tarafından gerçek bir alternatif getirilemediği ve getirilemeyeği, *İşçinin Sesi*'nde birçok kez çok güzel belirtilmiştir. Gerçek muhalefet işçi sınıfı iktidarıdır. Ve bu gerçek muhalefet Türkiye'nin özlediği demokrasiyi kendi silahıyla, partisiyle kuracaktır.

Türkiye'de sosyal demokrasinin bir alternatif olamayacağını tarih çok güzel kanıtlamıştır. Geçmişin derslerini çıkarırken bilimsel sosyalizmden başka bir alternatifin olamayadağı pek açık ortadadır, ancak gündemde olan bu alternatifi oluşturacak güçlü, kararlı ve devrimci siyasete sahip bir partidir. Bunun içindir ki *İşçinin Sesi*'ne büyük görev düşüyor.

Özgür Yayla, Londra

Çocuktum ufacıktım seferberliğe karıştım

Ben cumhuriyet çocuğuyum.
—Aydınlanmız öyle der her ağızlarını açtıklarında—
Dedem seferberlik adamıdır.
Üç yıl askerliğe dayanabilmiş, sonra da kaçmıştır.
Niye askerden kaçtığını sorduğumda,
O da bilmezdi:
"Herkes kaçıyordu, açlık" derdi, "bit, bakımsızlık" derdi.
Ama çetelere de karışmamış, korkak olduğu için.
Hem kalaycılık,
Hem de kızılbaş olduğu halde yedi köye imamlık yapmıştır.
Ölene kadar muska yazıp "şifa" dağıtmıştır.
Yirmi beş, elli kuruşa.
Babam dört yıl askerlik etmiştir.
Birşeyler anlatmasını istediğimde
Cumhuriyetin vergilerinden,
Kendilerinin açlığından söz ederdi.
Bir de;
Yeni kurulan fabrikaya kadro olabilmek için,
"eşşek" gibi sabırla çalışmasından.
Ben cumhuriyet çocuğuyum.
— Aydınlanmız öyle der —
Ne savaşlar gördüm ben, ne seferberlikler,
"Demokrasi bayrakları" altında ölümler, kurşunlanmalar.
Kan sızan okul duvarları, insan eti yiyen fabrikalar.
Gece karartmaları, baskınlar, sokağa çıkma yasakları.
Çocuğumu vurdular da Cumhuriyet Meydanı'nda,
Cumhuriyet Kahramanları "çocuğumdur" diyemedim.

Ben cumhuriyet çocuğuyum.
— Aydınlanmız öyle der —
Daha bu demokrasiler altında nice kanlar göreceğiz.
Daha güzel savaşlara, daha güzel sonuçlar için,
Daha nice nice öleceğiz.

Ozan Öncü

Düzenli aralarla görüşmekte olan İran Halkının Fedaileri Örgütü ile Türkiye Komünist Partisi-*İşçinin Sesi*, yaptıkları son görüş alış verişinin ardından, İran ve Türkiye işçilerinin mücadele birliğini vurgulayan bir ortak bildiri yayınladılar.

ORTAK BİLDİRİ

Türkiye ve İran işçi ve emekçilerine

1970'lerde bölgemizde devrimci mücadele kabardı. Türkiye'de devrimci durum vardı. 1978'de Afganistan devrimi zafere ulaştı. 1979'da ise İran'da devrim oldu.

Aradan geçen süre içinde, Türkiye devrimi yenilgiye uğradı, Türkiye'ye faşizm geldi. Bölgede gericilik güçlendi. Tarihte eşine az rastlanır çapta bir yığınsal katılımla gerçekleşen İran devrimi de yenildi.

İran'da genişleyen işçi hareketinin öncülüğünde, 1979 devriminin dersleri ışığında yeni bir devrim biçimleniyor. Türkiye'de çözülen faşizmin ardından bugün yeni ve daha köklü bir devrimci dalga yaklaşıyor. İşçilerin devrimci birliği her zaman, her yerde önemlidir. Ama bu dönemde, İran ve Türkiye işçilerinin mücadele birliği, devrimci dayanışması, aynı zamanda özel bir anlam taşıyor.

İki ülkenin işçileri enternasyonalist dayanışmayı yükselterek, İran'da biçimlenmekte olan yeni devrimin ve Türkiye'de yaklaşan devrimci dalganın bu kez zafere gitmesini çabuklaştıracaklardır. Böylece tüm bölgede gericiliğin bir an önce yenilgiye uğramasına katkı yapmış olacaklardır.

Yükselen bu devrimci dayanışmanın ilk adımı olarak:

1. Onbinlerce devrimciyi zindanlara atan, devrimcilere işkence yapan, binlercesini asan, yok eden İran rejimini beraberce lanetliyoruz. İran'da ortaçağ yöntemleriyle uygulanan vahşi baskı ve işkencelere karşı tüm siyasal tutuklularla, türlü barbar uygulamalara karşı tüm halkla dayanışmamızı vurguluyoruz.

Kısa bir süre önce Halkın Fedaileri'nden bir gurup yoldaşın devrime inançlarını tekrarlayarak, idamın üzerine kahramanca yürümeleri, ayrıca Halkın Fedaileri'nden şu anda zindanda bulunan yüzlerce yoldaşın devrimci kararlılığı ikircimsiz sürdürmeleri, İran'da bu karanlık rejimin mutlaka yıkılacağını, devrimin mutlaka zafere ulaşacağını müjdeliyor.

2. İran-Irak savaşının bölgedeki bütün halkların çıkarına ters, gerici bir paylaşım savaşı olduğunu bir kez daha yineliyoruz. Bu haksız savaşa karşı, halkların ortak çıkarı doğrultusunda kurulacak haklı bir barış çağrısı yapıyoruz. İran ve Irak halklarının İran ve Irak rejimlerine karşı savaşımıyla dayanışmamızı vurguluyoruz.

3. Türkiye'de de, İran'da da Kürt halkının ağır şövenist baskı altında tutulmasını şiddetle lanetliyoruz. Türkiye Kürdistanı'nda yaptığı baskılar yetmiyormuş gibi İran rejiminin İran Kürdistanı'ndaki baskılarına da destek veren Türkiye rejimini protesto ediyoruz. Her iki ükedeki Kürt halkıyla dayanışmamızı dile getiriyoruz ve bu halkın kendi kaderini kendi belirleme hakkını var gücümüzle savunuyoruz.

4. Emekçi halkı açlıkla yüzyüze bırakan, demokratik hakları zincir altında tutan ve gerici ellerini tüm bölgemizde dolaştıran Türkiye rejimini beraberce lanetliyoruz. Türkiye işçi sınıfının tüm kısıtlamalara rağmen yine grevlere, mitinglere, yürüyüşlere başlamış olması bu karanlık rejimin sonunun habercisidir.

5. Türkiye işçi sınıfının, onun öncülüğünde emekçi halkın, bölgedeki tüm gerici güçlere destek olan Türkiye rejimini, sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimiyle yıkma savaşımıyla dayanışmamızı dile getiriyoruz.

Yaşasın proletarya enternasyonalizmi!

Yaşasın İran ve Türkiye işçilerinin devrimci mücadele birliği!

İran Halkının Fedaileri Örgütü Merkez Komitesi	Türkiye Komünist Partisi — *İşçinin Sesi* Merkez Komitesi

20 Mayıs 1986

Türkiye kapitalizminin ucuz emeğe olan sonsuz iştahı çocukları küçücük yaşta atölyelere, tezgahlara dolduruyor.

Çocuk işçi sömürüsünde patlama

Kapitalizmin ucuz emeğe olan sonsuz iştahı bilinen bir gerçek. Türkiye gibi burjuvazinin olanaklarının çok sınırlı olduğu ülkelerde, bu gerçek çok daha çıplak ve vahşi bir biçimde ortaya çıkıyor.

Resmi rakamlara göre 4,5 milyon kişinin işsiz olduğu Türkiye'de çocuk işçi sayısının (16 yaş ve altı) son yıllarda büyük bir patlama gösterdiği belirtiliyor. Gazeteler, yasalara aykırı olarak çalıştırılan çocuk işçi sayısının 400 bini aştığını yazıyorlar. Bu çocukların iş koşullarını dikkate aldığımızda ise "çalıştırılmak" sözü pek hafif kalıyor.

Türkiye'deki yasalar 12 yaşından küçük çocukların (ilkokul çağı) çalıştırılmasını yasaklamış durumda. Gene yasalar, 12-16 yaş arasındaki çocuk işçilere ayda 19 bin lira net ücret verilmesini öngörüyor.

Çalıştırılan çocuk işçilere baktığımızda 12 yaşın altında, çok sayıda çocuğun, okul sonrası, uzun saatler çalıştırıldığına tanık oluyoruz.

Öte yandan, örneğin sayıları on binlere varan gezici tarım işçilerinin çocukları okul yüzü bile göremiyorlar. Büyük kentlerde, ilkokul çağında zorunlu olarak ilkokula gidecek yerde işe giden çocukların sayısında hızlı bir artış var.

Ücretlere gelince, yasanın çocuk işçiler için öngördüğü net 19 bin liralık asgari ücret komik bir rakamdır. Ama o bile uygulanmıyor. Çocuk işçilerin ücretleri 7-14 bin lira arasında değişiyor. Çocuklar haftanın 6 günü, günde 15 saate varan uzun sürelerle, ağır koşullarda çalışmaya zorlanıyorlar.

Çocuk işçiler, her türlü sigorta, hastalık parası, izin gibi haklardan yoksunlar. Bütün bunların üstüne bir de adına "usta dayağı" denilen patron dayağı, hotzotçuluğu biniyor.

12 yaşın altındakiler için durum çok daha ağır. Yasa çalışmalarını yasakladığı için, yasal hakları bile yok! 12 yaşın altında bunca çocuk insanlığa en aykırı koşullarda çalıştırılırken, iş cinayetlerine kurban giderken, pek insani(!) pozlarda 12 yaşın altındaki çocukların çalışmasını yasalarla yasaklamak, bu çocuklar üzerindeki sömürünün çok daha ağırlaşmasından başka bir sonuç vermiyor.

Çocuk işçileri boğaz tokluğunun bile çok çok altında ücretlerle, her türlü haktan yoksun olarak çalıştırmak bugün sıkışmış Türkiye burjuvazisinin işine geliyor. Bu nedenle devlet, çocuk işçilere, yasalara göre verilmesi zorunlu hakların sağlanması için bile kılını kıpırdatmıyor. Tersine yasalarıyla, yasak ve baskılarıyla çocuk işçilerin örgütlenmesinin, haklarını aramak için mücadele etmesinin önünü tıkıyor. Ve böyle yaparak çocuk işçiler arasında patronlara, devlete karşı yoğun hınç biriktiriyor.

12 Eylül öncesinde, Çırak-Der'in kısa sürede ne kadar yığınsal, militan bir dernek haline geldiğini hatırlarsak, bu küçücük kalplerde yanan isyan ateşinin büyüklüğünü, örgütlenme, savaşım verme ihtiyacının yakıcılığını daha iyi anlarız.

Çocuk işçilerin sorunları için savaşım işçi sınıfı savaşımının en önemli parçalarından biridir. TKP —*İşçinin Sesi* IV. Programı'nda çocuk işçilerle ilgili olarak işçi sınıfının acil istemleri şöyle dile getiriliyor:

"Çocukların çalıştırılmasının 12 yaşından başlayarak yaşa göre günde 2-6 saat arasında sınırlandırılması, eğitimle işin eşgüdümünün sağlanması ve çocuk sağlığına zararlı işkollarında tümden yasaklanması."

Görüldüğü gibi biz çocukların çalıştırılmasına karşı olmak gibi gerici bir düşünceyi savunmuyoruz. Tam tersine çalışmanın, emek eğitiminin çocuk eğitiminde çok önemli bir rolü olduğuna inanıyoruz. Ancak bu çalışma çocuğun gelişimini kösteklememeli, eğitimin bir parçası olarak onun gelişiminin önünü açmalıdır.

Programımızın "işçi sınıfının acil istemleri" bölümünde getirilen istemler bugün işçi sınıfının savaşımının bir sonucu olarak birçok emperyalist ülkede kazanılmış haklar olarak uygulanmaktadır. Ancak bugünün Türkiye'sinde bu haklar tıpkı soframızdaki ekmek gibi bir devrim sorunudur.

Bugün Türkiye burjuvazisi, çocuklarımıza "normal bir işçi çocuğu" gibi büyüme olanaklarını bile sağlayamamaktadır. Ucuz işgücü iştahını, makinalarını çocuklarımızın kanıyla yağlayarak doyurma yolunu tutan bu burjuvazi artık bu ülkeyi yönetmemelidir. Sınıfımızın, emekçi halkımızın geleceği, çocuklarımızla elele bu kanlı düzeni yıkmakla kurtulabilir.

Hayri Doğru

Hapisten çıkan devrimcilerin nüfus cüzdanlarının zımbayla delinmesi Türkiye insanına yapılmış ağır bir hakarettir.

Nüfus cüzdanlarımızı biz de delelim!

Halkın öfkesi derinleştikçe, yığın hareketliliği yükseldikçe burjuvazinin paniği de artıyor. Türkçe'de "bir yandan topluyor, bir yandan döküyor" diye bir söz vardır. Burjuvazinin son günlerde yaptıkları tam buna benziyor. Bir yandan yığınların öfkesini yatıştırabilmek için ödünler veriyor, demokratik elbiseler giymeye çalışıyor, öte yandan şu güdük mü güdük, sınırlı mı sınırlı burjuva demokrasisinin bile kendisi için tehlikeler taşıyabileceğini görüp önlemler almaya çabalıyor.

Siyasal tutuklular konusundaki tutumu da aynen böyledir. Önce İnfaz Yasası'nda yaptığı değişiklikle göstermelik bir "af" çıkardı. Cezaevlerini bir miktar boşalttı. Şimdi ise içeriden çıkan siyasal tutuklulara öyle akıl almaz baskılar uyguluyor ki, en güdük burjuva hukuk anlayışının bile dışına çıkıyor. Böylece "ne yaman bir afçı" olduğunu, bize gerek kalmadan, kendisi sergilemiş oluyor.

Bu baskılara çok çarpıcı bir örnek siyasal tutukluların nüfus cüzdanlarının zımbayla delinmesidir. *Nokta* dergisinin yazdığına göre, Mersin E Tipi cezaevinden tahliye edilen tüm siyasal tutukluların nüfus cüzdanları zımbayla delinmiş durumdadır.

Delikli nüfus cüzdanı sahipleri, ülkenin neresinde olursa olsun bir iş ya da pasaport, ehliyet vb. almak için resmi kurumlara başvurduklarında delikli nüfus cüzdanını gören yetkililer hemen red cevabını yapıştırıyor. Yapılan genel aramalarda delikli nüfus cüzdanı sahipleri özel muameleye tabi tutuluyor. *Nokta*'nın 27 Nisan tarihli sayısı bu konuda ilginç örneklerle doludur.

Bu uygulama, işçi sınıfı ve emekçi halka birkaç gerçeği birden sergiliyor.

Birincisi, burjuvazi genel olarak, "düzenin selameti" adına (kendi çıkarları anlayın) kendi koyduğu yasaları, kuralları bile fütursuzca çiğner geçer. Ta baştan devrim korkusu ile doğan, devrimci durum yıllarında geçirdiği ölesiye korkuyu iliklerinde hisseden Türkiye burjuvazisi için bu haydi haydi böyledir.

Burjuvazi Türkiye'deki ortamın patlayıcılığının, içeriden çıkan devrimcilerin ise hiç de öyle "imana gelmiş" olmadıklarının farkındadır. Delikli cüzdan uygulaması bu "imana gelmemiş" devrimcilere vermeye çalıştığı gözdağlarından biridir.

Nüfus cüzdanlarını delen, yalnızca "kötü" burjuvazi değil, Türkiye'yi olağan yöntemlerle yönetme yeteneğini çoktan kaybetmiş *tüm* Türkiye burjuvazisidir, kapitalizmdir. Bu gerçeği işçi, emekçi yığınlara göstermek komünistlerin görevidir.

Bir başka nokta ise delikli nüfus cüzdanı uygulaması burjuvazinin bir süredir hız verdiği genel bir damgalama, fişleme, dosyalama vb. kampanyasının bir parçasıdır. Türkiye Kürdistanı'nda evler birer birer basılmakta, ailelerin resmi çekilip dosyalanmaktadır. Bu fişleme, dosyalama vb. kampanyası yüksek öğrenim gençliği arasında da hızla yürütülmektedir. Öğrenciler hayatlarını didik didik araştıran soruların yer aldığı formları doldurmaya zorlanmakta, bu formların kopyaları istihbarat örgütlerine gönderilmektedir. Nüfus cüzdanlarının delinmesi bu genel tutumun çok önemli bir parçasıdır.

Nüfus cüzdanlarının delinmesi, Türkiye insanına yapılmış çok ağır bir hakarettir. Barolar, sendikalar, dernekler, ne kadar demokrasiden yana kişi ve kuruluş varsa nüfus cüzdanlarının delinmesine şiddetle karşı çıkmalıdır.

Biz diyoruz, emekten, demokrasiden, özgürlükten yana olan herkes, hepimiz nüfus cüzdanlarımızı delelim! Hangi birimizle hangi birimizle başedebilecekler, o zaman görelim!

Delikli nüfus cüzdanlarına karşı "sesini şimdiden yükseltenler"(!) de var. SHP milletvekili Fikri Sağlar bu konuda fikrini soran gazeteciye, hükümeti kastederek şöyle diyor: "Bu şekilde davranmakla *insanları* peşinen *devletin karşısına* alıyorsunuz." (*Nokta*, 27 Nisan 1986) (abç)

Doğrudur, Türkiye burjuvazisi sınıf savaşımında devrimcileri, işçi ve emekçileri çoktan karşısına almıştır. Fikri Sağlar'ın yaptığı Türkiye sosyal demokratlarının her zaman yaptığı gibi, suçu "kötü" burjuvaziye yıkıp kapitalizmi temize çıkarmaya çabalamaktır.

Nüfus cüzdanlarını delen, yalnızca "kötü" burjuvazi değil, Türkiye'yi olağan yöntemlerle yönetme yeteneğini çoktan kaybetmiş *tüm* Türkiye burjuvazisidir, kapitalizmdir. Bu gerçeği işçi, emekçi yığınlara göstermek komünistlerin görevidir.

Haluk Moralı

BARUT ATEŞİ BEKLİYOR

Bugün işçi sınıfımızın ana sorunu örgütseldir. Komünistlerin de öyle. Birinin çözümü ötekinin de çözümü olacaktır. Sorumluluğun nerede olduğu ise açıktır. Gerçekte bu örgütsel sorunu ortadan kaldırmak komünistlerin görevidir. İşçi sınıfını kucaklamak, onun ta içine oturmak ve ona kurmaylık edebilmek gereklidir.

Emine Engin

Partimizin III. Konferans kararlarını hepimiz okuduk. Bu kararlar çok çok önemlidir. Ya uygulayacağız, ya uygulayacağız.

Şu duruma bakın

Türkiye'nin durumuna bakın. Burjuvazinin değer yargıları iflasla yüzyüzedir. İlkokulların açılış törenlerine artık halk türkücüleri davet ediliyor. İstiklal Marşı'nın "ulusal marş" olması, nefret edilen Anayasa'nın takılmayan bir vecibesinden öte değildir.

Türkiye din açısından bir Suudi Arabistan, bir Sudan vb. gibi olamaz. Köprülerin altından çok sular aktı. Ama bakıyoruz dinin etkisinde *göreceli* bir artış var. Bunun bir nedeni, Ortadoğu'ya açılma amacıyla yapılan kışkırtmalarsa, bir nedeni de burjuva değer yargılarının iflasıdır.

Burjuvazi, kendi değer yargılarının çöküşüyle doğan inanç boşluğunu, eskiye doğru geri giderek, köken olarak kendisine ait olmayan ama kendisinin alıp kullandığı inançları körükleyerek doldurmaya çabalıyor. Lakin boşuna! Din ortalığı yatıştıracağına, curcuna dini kılıflar altında, din çerçevesi içinde de başgöstermeye başlıyor!

Öte yandan neredeyse "Evren siyaseti bırakmış" diyesimiz geliyor! Yılbaşını bir gecekonduda geçirdi. Gözünü bağışladı. Hastahane hastahane, yurt yurt, okul okul dolaşıp kirli mutfakları temizletiyor, bozuk yemekleri düzelttiriyor. Adam bir hayır kurumu gibi yoğun çalışıyor ama siyasete fazlaca dokunmuyor. Neden?

Burjuva değer yargılarının iflasıyla, burjuvazi ile halk arasında doğan kopukluğu gördüğü için Evren, halkın günlük, insani duygu ve düşüncelerine yapışarak halkla bağ kurmaya çalışıyor. Endişemiz odur ki, bu işkenceci katile duyduğu nefret yüzünden halk kirli mutfakları, bozuk yemekleri sevmeye başlayacak!

Burjuvazinin kâr güdüsü Dıral dedenin düdüğü gibi dıpdızlak, çırılçıplak ortada kalakalmıştır. Halk "onlar" kâr peşinde diyor. Devleti "onlar"ın çıkarının hukuksal vb. kılıfı, orduyu "onlar"ın bekçi köpeği olarak görüyor. Başbakan ise "onlar" için çalışan bir tezgahtar!

Bugün Türkiye'de yasaların, yalancı Anayasa'nın dediğinin tam tersine, bir sınıfın bir başka sınıf üzerinde egemenliğini sağlamak için kullandığı araçlar olduğu, oldukça yaygın ve açık görülmektedir. Yasalar saygı duyulan şeyler değil, oyunda oynanan kozlardır. Şimdilik halk da bu kozu oynuyor. Burjuvaziyi itiyor, itiyor, kendi yasalarını önce kendine deldirtiyor. Yasalar kevgire döndü. Birazdan balık ağına dönecek ve parçalanmaya daha elverişli duruma gelecek.

Sınıf çelişkileri derinleşti

Yukarıda saydığımız olgular ne anlama geliyor?

Bu olguların çeşitli açılardan çeşitli anlamları vardır. Biz burada yalnızca işin özünü, kısaca vurgulayacağız. O da şudur: Türkiye toplumunda sınıf çelişkileri derinleşmiştir.

Bundan önce Türkiye'de sınıf çelişkileri çok *keskin* oldu. Ama böyle *derin* olmamıştı. Sınıf farklılıkları eskiden kafalarda bulanık çizgilerle ayrılırken, yaşanan ekonomik, toplumsal, siyasal deneyimlerin sonucunda, şimdi oldukça net uçurumlarla ayrılmaya başladı.

Sınıf çelişkileri böyle derinleşmişken, aynı zamanda keskinleşmeye doğru da gidiyor. Bu ne demektir? Bir kez, Konferans kapanış konuşmasında Dursun yoldaşımızın dediği gibi, "yeni bir devrimci dalga geliyor" demektir. İkincisi sıradan bir devrimci dalga da değil, "Türkiye tarihinin görmediği düzeyde bir kavga yaklaşıyor" demektir.

Sınıf çelişkileri emperyalist ülkelerde de derindir. Ama oralarda, keskinleşmesini engelleyen, uçurumun iki yakası arasına süper kâr kırıntılarıyla kurulan köprülerdir. Böyle bir olanağı olmayan, zayıf halka Türkiye'de, derinleşen sınıf çelişkileri neden daha çabuk keskinleşmiyor? Bunun yanıtı "örgütsel sorun"la yakından bağlıdır.

Türkiye'de bütün sınıflar değişik nedenlerle, değişik düzeylerde "örgütsel sorun"la karşı karşıyadır.

Burjuvazinin "örgütsel sorun"u, daha çok "halkla ilişkiler"indeki bozukluktan kaynaklanıyor. Halkın önüne yeni maskelerde, kılıklarda çıkma çabası, burjuvazinin sağını solunu kendi içinde de böldü, önüne ciddi açmazlar koydu. Eski kadroları üzerindeki yasakları kaldırsa bir türlü, kaldırmasa bir türlü, bıraksa ivice delinsin bir başka türlü... Şimdilik burjuvaziyi rahatlatan tek şey, halk sınıflarının örgütlenmesine önemli kısıtlamalar koymuş olmaktır. Ama bu da Demokles'in kılıcı gibi tepesinde sallanıyor ve giderek artan oranda "felaket tehlikesi" oluşturuyor.

Küçük burjuvazinin doğası bağımsız örgütlenmeye zaten yatkın değildir. Bir de örgütlenme yasakları var. Öte yandan, toplumdaki durum burjuvazinin geniş küçük burjuva yığınları kolayca taban edinmesini engelliyor. Yaygın proleterleşmeyle de bağlı olarak, küçük burjuva yığınları işçi sınıfı yanına çekebilir ama işçi sınıfı da "örgütsel sorun"la karşı karşıyadır. Bizi en çok ilgilendiren bu sorundur.

Ana sorun örgütsel sorun

Yukarıda, burjuva değer yargılarının iflasına, yasaların koz olarak kullanılışına, devletin, ordunun itibar krizi içinde oluşuna ilişkin saydığımız olgular en güçlü ve bilinçli olarak işçi sınıfının düşüncesinde vardır. Hele ki ileri işçiler bu düzenin değişmesini istiyorlar. Bu hava onlardan tüm halk yığınlarına yayılıyor.

Konferansımızın saptamaları yakıştırma değil, veriseldir. İleri işçiler gerçekten de şunlara gereksinim duyuyorlar:

— Sendikal savaşımda birlik ve bu temelde militan eylem.

— Sınıfın sesini duyurmak, demokratik haklarını kazanmak.

— Genel bir düzen değişikliği.

— Legal olanaklardan yararlanmak ve aynı zamanda konspiratif çalışmak.

— Maceracılıktan kaçınmak.

— Sınıfın savaşımını ülke çapında birleştirecek bir siyasal parti.

— Savaşıma uluslararası destek.

— Savaşımın yolunu kendi çizmek.

— Kısacası her düzeyde, her açıdan güçlü bir örgütlenme.

İleri işçiler, kimisini uygulayarak, kimisini uygulansın diye dayatarak, kimisini etrafta arayarak bu gereksinimleri somut olarak ve sınıf adına dile getiriyorlar. İşçi sınıfı gereksinimleri görüyor. Bugün ana sorun örgütseldir. Hem siyasal, hem sendikal alanda örgütsel sorun vardır.

Konferansımız partinin örgütsel stratejisini ele aldı. Böyle bir konuda yoğunlaşmış bir konferans ilk kez yapıldı. Bu bile, gerçekte sınıfın sorununun komünistlerin önüne yansımasıdır.

Bugün işçi sınıfımızın ana sorunu örgütseldir. Komünistlerin de öyle. Birinin çözümü ötekinin de çözümü olacaktır. Sorumluluğun nerede olduğu ise açıktır. Gerçekte bu örgütsel sorunu ortadan kaldırmak komünistlerin görevidir. İşçi sınıfını kucaklamak, onun ta içine oturmak ve ona kurmaylık edebilmek gereklidir.

Bir yanda partisini arayan bir işçi sınıfı var. Öte yanda ideolojisiyle, siyasetiyle işçi sınıfını temsil eden tek parti var. Ateş de barut da hazır. Yalnızca yanyana duramadıkları için yangın çıkmıyor. Ana sorun bu ikisini yanyana getirmektir. TKP-*İşçinin Sesi*'ni işçi sınıfı içinde örgütlemektir.

Bu sendikal alandaki örgütsel sorunun çözümü doğrultusunda da ana halkadır. İşçiler, siyasal örgütlenmede sorunla karşı karşıya oldukları halde, sendikal birlik ve militan eylem konusunu, yavaş yavaş, ama inatla dayatıyorlar. Düşünün bir de güçlü bir siyasal örgüt olsa neler olabilir.

Siyasal manevralar

Artık işçi sınıfını yolundan çıkarma çabaları da "ilerlemiştir". Eskiden "ak günler" vb. kuru sıkı yalan atarak umut yaratılabiliyordu. Bugün böyle bir durum yok. İşçi sınıfımız ilerlemiştir. Onu yolundan çıkarma çabaları bugün onun bağımsız bazı gözlem, değerlendirme ve isteklerine ayak uydurmak zorundadır. Böyle de oluyor. Gözünü işçi sınıfına dikmiş herkes, onun gereksinimlerini sömürüyor.

Sömürmek ne anlama geliyor? Gereksinimleri, bunların kaynaklandığı asıl amaçtan farklı, hatta bu amaca ters bir amaca gitmek için kullanmak anlamına geliyor.

Buna SHP'den bazı örnekler verelim.

Eskiden sosyal demokratlardan "işçiler, emekçiler" edebiyatı çok duyduk. Ama işçi sınıfı sözünü yalnızca DİSK içindeki sosyal demokrat uzantılar, o da yalnızca son sıralarda kullanırlardı. Şimdi ise sosyal demokratlar, özellikle de SHP'liler, "işçi sınıfı" diye bülbül gibi ötüyorlar.

Resmiler, sosyal demokrasinin işçi sınıfını yolundan saptırmak için böyle bülbül gibi ötmesinden çok memnun olsalar gerek ki, *Gün* dergisinde SHP'li Tevfik Çavdar ile bir röportaj yayınlamışlar. Burada Tevfik Çavdar şöyle demiş:

> "SHP'de elbette köylü, esnaf, küçük üretici, memur, emekli gibi toplum katmanları da bulunacaktır... Ama... işçi sınıfı parti açısından önemli bir ağırlığa sahip olmalıdır. Çünkü örgütlenmiş işçi sınıfı partiyi bugünden yarına taşıyacak olan dinamik, ilerici bir öncü olma niteliğine sahiptir." (*Gün*, Mayıs 1986, sayı 15, s.7)

Kuşkusuz, gerçekte SHP'nin derdi, "örgütlenmiş işçi sınıfının" partiye öncülük etmesi değil, burjuva ideolojisinin işçileri örgütlemesidir. Ancak bu sözler, denedikleri bir başka yolu açık etmesi bakımından çok anlamlıdır.

SHP işçi sınıfının siyasal beklentilerinin farkındadır. Kendisinin bu açıdan işçi sınıfına doğrudan cazip gelecek pek bir yan taşımadığını çok iyi biliyor. Ancak SHP işçi sınıfının örgütsel sorununu da görüyor. Kendi siyasal çizgisini, işçi sınıfına esas olarak örgütsel sorun kanalıyla, dolaylı ikram ediyor.

SHP işçilere şunu demeye getiriyor: Gelin SHP'de örgütlenin, SHP zaten güçlü, daha da güçlensin, yasal-anayasal engeller kalksın, böylece sizin örgütlenmenizin de önü açılsın. SHP kendisini güçlü bir legal olanak gibi sunuyor. TKP üzerindeki yasağın kalkmasını da aynı nedenle savunuyor.

Bunu yaparken SHP aynı zamanda ya tutarsa diye göle maya çalmayı da ihmal etmiyor. Birbiriyle bağlı iki noktadan umut ışığı yakıyor.

Biri, Tevfik Çavdar'ın da vermeye çalıştığı mesaj: "Örgütlenmiş işçi sınıfının partiyi bugünden yarına taşıyacak öncü olması". Yani gelip örgütlenirseniz bu partiyi istediğiniz yola belki sokabilirsiniz.

Ötekisi: SHP henüz tam bir sosyal demokrat parti değildir. Yasalar buna engel. Gelip bizde örgütlenip, bize omuz verirseniz, beğendiğiniz bir parti bulacaksınız.

Bunun son örneği Abdullah Baştürk'ün *Nokta*'daki röportajında var. Baştürk, SHP'yi "anayasal ve yasal sorunların aşılmasının tek yolu" olarak gösterdikten sonra şöyle diyor:

> "...Elbette ki, SHP kendi siyasi karakteri olan sosyal demokrat partinin olması lazım gelen yapılanmasını ve bu yapılanmanın içinden çıkacak yönetim kadrolarıyla zaman içerisinde uygar ve sosyal demokrasinin gerektirdiği içeriği doldurmaya çalışacaktır.
>
> "Bunun gerçekleşmesi için de işçi sınıfının, emekçi kesimin, diğer ilerici ve demokrat aydınların SHP'yi toplum önünde, parlamentoda siyasi iktidar yönelik çalışmalarında ona omuz vererek içinde sorumluluk üstlenerek taşımasına bağlıdır."

Yani işçi sınıfı SHP'ye omuz verecek, SHP iktidar olacak, yasaları değiştirecek ve bakın siz o zaman SHP ne kadar güzel bir parti olacak!

Evet, yasalar çok şeye engel oluşturuyor. Ama SHP yalnızca yasalarla sansürlü değildir. Onun bir de öz sansürü vardır. Devrimi önlemek, rejimi korumak kaygusundan, bırakın "sosyal"i, tek başına demokrat bile olamamaktan kaynaklanan bu öz-sansür aktif yığınsal savaşımdan duyduğu ölesiye korkudur.

Bu öz-sansürle SHP bugün, legal olanaklardan yararlanmıyor. Tam tersine işçi sınıfının basıncıyla açılan legal olanaklardan olabildiğince az yararlanılmasını sağlamaya çalışıyor.

Böyle olmasa SHP bu yıl 1 Mayıs'ı "kutladığına" göre, 1 Mayıs'ta miting de yapabilirdi. Ama yapmadı.

Aynı şekilde, SHP gerçekten yasalar derhal değişsin istiyorsa buyursun aktif yığın eylemleri örgütlesin. Ama örgütlemiyor.

SHP yasalar değişsin istiyor çünkü Türkiye'de halkın ezici çoğunluğu bunu istiyor. Ama SHP, bu değişme ille de yasal yollardan olsun diyor. SHP gerçekten demokrat olsa, bugün ezici çoğunluğun istemediği yasalara uymaya bu kadar meraklı olmaz. Yasalar değişsin istemesinin nedeni, "yoksa toplumsal patlama olacak" kaygusu olunca, yasaları değiştirmek için başvurulan yöntemler de aynı kaygunun damgasını taşıyor.

Sosyal demokrat SHP, demokrat bile değil, sosyal liberaldir. Liberalliği, Engels'in deyi-

miyle herşeyi "yasayla" yapma çabasından, "sosyal"liği de gözünü işçi sınıfına dikmiş olmasından geliyor.

İşçi sınıfının gereksinimlerini sömürenler yalnızca sosyal demokratlar değildir. Biz burada SHP örneğiyle, "sömürü mekanizmasına" kısaca değinmek istedik. Bu yazıda asıl olarak sendikal alandaki manevralara değineceğiz.

Sendikal alanda durum

Türkiye tarihinde, sendikal savaşıma bu kadar büyük gereksinim olmasıyla, sendikal savaşımın bu kadar büyük kısıtlamalar altında bulunması arasında hiç bugünkü gibi dev bir uçurum olmamıştır.

İşçi sınıfımızın geri kesimleri bile iş yasalarına en ufak bir saygı duymuyor. Bu yasaları kırmak, parçalamak ... daha böyle en sert fiilleri gerçekleştirmek konusunda işçi sınıfının kafasında en küçük bir sorun yok.

Ancak, Türkiye önce bir devrimci durum yaşadı, ardından bu yasalarıyla karşı devrim dönemi geldi. Bu yasalara karşı çıkış yapılacaksa, bunların güçlü çıkışlar olması gerekir. Oysa sarı-kara sendika yönetimleri, böyle güçlü çıkışların örgütlenmesini engelliyorlar. Böylece bir yandan yasalar, öte yandan sarı-kara sendika yönetimleri sendikal savaşımın üstüne çökmüş durumdalar. Ama işçiler bunun altında ezilmiş değiller.

Bu durumda işçiler, güçlü çıkışlar yapmanın ortamı şu ya da bu yoldan sağlanana kadar, sendika yönetimlerine basınç yaparak, onları birşeyler yapmaya itme yolunu tuttular. Türk-İş'te sendikal birlik-militan eylem isteğini dayattılar. Bunda büyük başarılar da sağladılar.

Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun oybirliğiyle aldığı genel grev kararı, işçiler için başlıbaşına tarihsel bir zafer oluşturuyor.

Biliyoruz, bu kararı uygulamamak için Türk-İş yönetimi her yola başvuracaktır. Hatta uygulamasın diye belki ANAP'tan, birkaç ufak yasa değişikliğiyle destek alacaktır.

Herşeye rağmen, bu karar *yalnızca karar* olarak bile *bir* zaferdir. Yalnızca karar düzeyinde bile, iş yasalarını, anayasayı delip geçmiştir. Zira anayasada ve iş yasalarında yalnızca genel grev değil, genel grev kararı da yasaktır. Yasalarda ilk büyük delik açılmıştır. Şimdi sorun bu kararı uygulatmak ve kazanılan zaferin eriyip gitmesine engel olmaktır. Bu da son derece olanaklıdır. Sendikal alan kaynıyor ve burjuvaziyi ciddi olarak korkutuyor.

Burjuvazinin sözcüleri, bir süredir, ne zaman sendikal alandan söz etseler, yaptıkları tek benzetme felaket benzetmesidir. Patlama, çığ, barajın bendinin çökmesi ve sel, yangın, vb... Geçenlerde Sadık Şide de, kendi durumunu, çok acıklı bir yangın manzarasıyla anlattı.

Bu arada bütün parti ve akımlar, Türk-İş içinde birşeyler yapmak için uğraşıyorlar. Hepsinin dikkate aldığı ve *taktiklerini* uydurmaya çalıştığı iki ana nokta, işçilerin sendikal birlik ve birleşik militan eylem dayatmacasıdır.

Sendikal manevralar

Gerçekte yalnız Türk-İş değil, tüm sendikal alan kaynıyor. Ama kaynamanın fokurtusu, yaklaşan Türk-İş kongresi nedeniyle, en çok Türk-İş'te duyuluyor.

Türk-İş'te her türlü burjuva siyasetin sözcüsü var. Türk Metal gibi, eski MDP ile faşist karışımı yönetime sahip sendikalar var. Türk Metal Başkanı Mustafa Özbek'in kongrede adaylığını koyacağı duyulmuştu. Son sıralarda bu pek duyulmuyor. İzmir mitinginde yuhalandıktan sonra Özbek herhalde

Türkiye tarihinin görmediği düzeyde bir kavga yaklaşıyor.

bunun boşunalığını anladı.

Sağlık-İş, Tek Gıda-İş, Teksif gibi sendikaların yönetiminde DYP eğilimliler var. Şevket Yılmaz da DYP eğilimli ama DYP, Şevket Yılmaz'ın artık tutmayacağı düşüncesiyle yeni bir aday çıkardı. Tek Gıda-İş Başkanı Zeki Gedik adaylığını açıkladı.

Ne de olsa muhalefete geçtiği için Türk-İş'te kendini belli ölçüde rahat sanan DYP, Zeki Gedik kendi sendikasında beklenmedik yaralar almaya başlayınca telaşlandı. Bu konfederasyonda işlerin eskisi gibi tıkırında yürümeyeceğini iyice anladı. Baki Tuğ'un yayınladığı sendikal raporda, özde 1982 Anayasası'nın bütün kısıtlamaları savunulduğu halde, iş yasalarında biçimsel bazı değişiklikler yapılması şiddetle isteniyor. Kullanılan benzetme: Barajın bendlerinin yıkılması ve sel felaketi!

Türk-İş'in 5 kişilik yönetim kurulundan 3'ü, geçen genel kurulda 349 oy kullanabilir delegenin yarısından azının oylarını alarak seçilmişlerdi. Biri yarıdan 2, Şevket Yılmaz ise yarıdan 18 oy "fazla" alabilmişlerdi. Bu genel kurulda bunlardan ancak Şevket Yılmaz'ın, o da belki varlık sürdürebileceği söyleniyor.

Bir kez şu çok önemli bir olgudur: Türk-İş'te sağ burjuva partilerin sözcüleri birlik ve militanlık konusunda mangalda kül bırakmıyorlar ama yine de bunların at oynatma alanı oldukça daralmıştır ve daha da daralacaktır. Tabii bir bölünme türetilip de Türk-İş sağa terkedilmezse...

Türk-İş içinde şimdilik en geniş muhalefet sosyal demokratlardır. Türk-İş'in 30 küsur sendikasından 11'inde ağırlıkta oldukları, 4'ünde ise önemli azınlık oluşturdukları söyleniyor. Ancak sosyal demokratlar arasında da ikilik var. Her ne kadar iki tarafın barıştığı duyulduysa da, asıl durum genel kurulda görülecektir.

Başkanlığa adaylığını açıklamış olan Cevdet Selvi, geçen yıl kendisine *Nokta*'nın sorduğu bir soruya, açıkça, başa gelmezsek Türk-İş'ten ayrılırız diye yanıt vermişti. Tabanın birlik doğrultusunda bastırmasıyla, bu yıl aynı tür sorulara çok kaçamak yanıtlar veriyor. Ancak bu hesap ortadan kalkmış değildir.

Sosyal demokrasi, DİSK'i bir şantaj aracı olarak kullanıyor. Bir yandan DİSK Genel Başkanı Baştürk çantada kekliktir ve DİSK açılsın diye dilekçeler veriliyor. Bir yandan bazı işkollarında Türk-İş'in şimdilik sağ yönetimli olan bazı sendikalarına rakip bağımsız sendikalar kurduruluyor. Bir yandan da demagojik militanlık nutukları atılıyor. Sendikal alanda birşeyler yapılmamasının suçu yalnızca Türk-İş yönetimine yükleniyor. Kazanamazlarsa, açıktır ki, "bu adamlarla birşey yapılmaz" deyip Türk-İş'ten ayrılmayı, DİSK'i açmayı hesaplıyorlar.

Bu konuda iki noktayı vurgulamak gerek:

Birincisi, aynen SHP gibi, bunların da kısıtlamaları yalnızca Türk-İş yönetiminden kaynaklanmıyor. Bir de kendi özsansürleri var. Türk-İş yönetimini buna bahane ediyorlar. Türk-İş miting yapmıyor diye eleştiriyorlar. Güzel ama kendileri neden yapmıyorlar?

Bununla bağlı ikincisi, bunların demagojik militanlıklarına araç edilen DİSK, bildiğimiz DİSK değil, böyle öz-sansürlü, adı devrimci, kendi reformist bir DİSK olacaktır.

Türk-İş yönetimi sarı-karaysa, sosyal demokrat sendikacılar da sarıdır. İşçiler, sendikal alanda birşey yapılması için bunlara da basınç uygulamak zorundadırlar.

Durum böyleyken, resmilerin Türk-İş'e ilişkin önerileri akıllar durdurucudur.

12 Eylül sonrasında *İşçinin Sesi*, artık Türk-İş'te sendikal birliğin hedeflenmesinin, DİSK'in devrimci geleneklerini Türk-İş'te sürdürmenin vb. doğru olacağını söyledi. Bunun böyle olması gerektiği çok açık bir gerçekti. Yine de resmiler, özellikle Avrupa sosyal demokratlarıyla işbirliği içinde, DİSK'i yedekte tutmak için uğraştılar. İşçi sınıfının demokratik bir hakkını korumanın ötesinde, DİSK diye ağlaştılar.

Zaman içinde DİSK'li işçilerin önemli bir bölümü Türk-İş'e geçti. Bir yandan işçiler arasında bölünmeye karşı havayı kokladılar, öte yandan açılırsa DİSK'te kendilerine pek özel bir avantaj kalmadığını gördüler. Önce Türk-İş'te sendikal birliği savunmaya başladılar. Şimdi de DİSK açılmasa daha iyi olur diye ilk kez açıkladılar. (*Gün*, Nisan 1986)

Gelgelelim, Türk-İş için önerdikleri ve önerirken dedikleri şeyler tüyler ürperticidir:

"...Türk-İş'in uzlaşmacı anlayışını artık, demokrasi ile ekonomik mücadelenin birbirine bağlı olduğunu kavrayan, işçi sınıfından yana etkin bir sendikacılık, yaygınlaşarak zorluyor. İşte 14. Genel Kurul öncesindeki ana sorun, çok olumlu olan bu değişimin genel kuruldan güçlenerek çıkmayı başarıp başaramayacağıdır. Henüz gelişmeler tek bir genel kurulda niteliksel bir sıçramayı gerçekleştirerek bir olgunluk düzeyine ulaşmadığına göre, 14. Genel Kurul'dan bu süreci hızlandıracak hangi gerçekçi sonuçlar beklenmelidir? Tartışmaların ağırlık noktası budur.

"...Bugünlerde yapılmakta olan şube kongreleri taşlaşmış yapılarda önemli değişiklikler olmayacağını gösteriyor. Yeni anlayış yalnızca doğru görüşleri dile getiren bir konumla yetinmek istemiyorsa, bu olguyu dikkate almak durumundadır.

"Bu ve bundan sonra anlatmaya çalışacağımız birkaç nedenden dolayı 14. Genel Kurul'un başarısını ya da başarısızlığını sosyal demokratların yönetime gelmesi ile değerlendirmemek gereklidir.

"Çünkü günümüzde ileri sendikal ilkeleri savunan sendikal muhalefet cephesi sosyal demokrat, sol ve sosyalist unsurlardan oluşuyor. Yine Türk-İş içinde sosyal demokrat olmadığı halde sendikal hareketin önündeki sorunlarına olumlu yaklaşan sağ unsurlar da bulunuyor. Ayrıca sosyal demokrat sendikacıların etkin olduğu sendikalarda birbirinden oldukça farklı hatta birbirinin zıddı sendikal anlayışlar görülüyor. Bu nedenle sosyal demokrat sendikal anlayış değişik renkleri içeriyor. Son olarak da sosyal demokrasiyi kimin temsil ettiği tartışmasını gündeme getirebiliyor. Bu tartışma ya da çatışma ayrı konumlara düşme, hasımca davranma sonucunu doğurabiliyor.

"...Bu nedenlerle Türk-İş'de sosyal demokratların yönetimi değil, işçi sınıfının ve Türk-İş'in başının belası uzlaşmacılık geleneğini sona erdirmek isteyenlerin yönetimi önerisi doğru bir anlatım olacaktır.

"Gerçekçi hedeflerden birisi neredeyse ortak bir anlayış biçimine dönüşmüş olan Anayasa'ya hayır tutumu ve kitle eylemlerine devam etme ve iktidarla mücadeleyi kitlelere dayanarak sürdürme anlayışının onaylatılması ve içeriğinin daha sağlam biçimde doldurulmasıdır. Yönetimi oluşturmak için kurulacak ittifakların zemini bu anlayış olmalıdır.

"Bu politikanın başarısı için sendikal haklardaki kısıtlamaların sorumlusu sermayenin adını ağzına almadan, sınıf kardeşleri DİSK'li sendikacıları suçlayacak kadar gözü dönmüş, sermayenin çamuruna ve suç ortaklığına bulaşmış temsilcilerin etkinliklerinin yok edilmesidir." (*Gün*, Nisan 1986, sayı 14, s.3)

Resmiler birliği ve militanlığı savunuyorlar(!) ama bu arada işçilere nasıl da yalanlar yutturmaya çalışıyorlar.

Sosyal demokratlar ve sorunlara olumlu yaklaşan(!) sağ unsurlar, yani DYP, uzlaşmacılık geleneğini sona erdirmek isteyenler arasındaymış! Bunlar sermayenin çamuruna ve suç ortaklığına bulaşmamışlarmış!

Türk-İş'te bir "gerçekçi hedef", bunların, sol ve sosyalist unsurlarla birlikte yönetimiymiş. Bir başka gerçekçi hedef de, bu yönetimin ortak anlayış zemininymiş. Buna göre sosyal demokratlar ve DYP'liler, kitle eylemlerinden çok hoşlanıyorlar, iktidarla mücadeleyi kitlelere dayanarak, içi daha sağlam biçimde dolu olarak sürdürmek istiyorlarmış! Pes doğrusu. Sosyal demokratlar ve DYP, reklam şirketine para verseler bu kadar iyi reklam yaptıramazlardı.

Resmiler, Türk-İş'te militan bir sendikal birlik mi istiyorlar, yoksa işçi sınıfını birlikte tutup, militanlık demagojileriyle burjuvazinin kuyruğuna toptan takmak için mi uğraşıyorlar? Açıktır ki yanıt ikincisidir.

Sonuç

Türkiye'de sınıf çelişkileri derinleşti ve aynı zamanda da keskinleşiyor. İleri işçiler sınıfın gereksinimlerini açıkça dile getiriyorlar. Ana sorun örgütsel sorundur. Çeşitli siyasal parti ve akımlar, örgütsel sorundan tutarak, gereksinimleri sömürerek sınıfın önünde resmi geçit yapıyorlar. Hem siyasal, hem sendikal alanda çeşitli manevralar çeviriyorlar.

İşçi sınıfının temel ve uzun erimli çıkarlarını savunan tek güç komünistlerdir, TKP — *İşçinin Sesi*'dir. Burjuvaların o ağızlarından düşürmedikleri felaketlerin gerçekleşmesi, korktuklarının başlarına gelmesi için ateşle barutu yaklaştırmak, bu konferans kararlarını uygulamak zorunludur.

İşçi sınıfı içinde örgütlenmek, sesimizi onların sesine katmak zorundayız.

Çalışma anlayışını daha da geliştirmek için ileri!

1980 öncesinde yükselen devrim hareketinin yenilmesi asıl olarak ona önderlik eden güçlü bir komünist partisinin olmayışındandı. Bugün işçi sınıfı yeniden ayağa kalkıyor. Yeni bir yenilgiyi yaşamak istemiyorsak TKP-*İşçinin Sesi*'ni işçinin partisi yapmak zorundayız.

Nurten Keskin

Bugün ülkemiz öyle bir yöne doğru gidiyor ki III. Konferans kararlarını hayata geçirmek partimize de, Türkiye'ye de büyük bir adım attıracaktır.

1980 öncesinde yükselen devrim hareketinin yenilmesi asıl olarak ona önderlik eden güçlü bir komünist partisinin olmayışındandı. Bugün işçi sınıfı yeniden ayağa kalkıyor. Yeni bir yenilgiyi yaşamak istemiyorsak TKP-*İşçinin Sesi*'ni işçinin partisi yapmak zorundayız.

İşçi sınıfı içinde örgütlenmek, sesimizi onların sesine katmak zorundayız.

Yükselen işçi sınıfı hareketi karşısında bütün burjuva ve küçük burjuva siyasal akımlar meydana döküldü. Dün olduğu gibi bugün de hepsi işçi sınıfını savaşkan, devrimci yolundan döndürüp kendi uğursuz yollarına sürüklemeye çalışıyorlar. İşçinin sorunları, ülkenin geleceği onların ağızlarında geveleniyor. İşçi hareketini bölen, parçalayan öneriler hepsinden destek görüyor. Bütün bunlara karşı işçiye gerçek sesini iletmek zorundayız. Her olanakla gazeteyi çoğaltmak, olabildiğince yaygın olarak dağıtımını yapmak zorundayız.

Yalnızca dağıtmak da yetmez. Gazete etrafında örgütlenme yaratmak gerek. Bunun yolu da gazete temelinde eğitim, okuma gurupları kurmaktan geçer. Gazetenin fikirlerine sempati duyan, daha iyi anlama isteği gösteren birkaç işçi yoldaşla kurulacak bir okuma gurubu geleceğin parti hücresinin ilk adımıdır. Ardından sıra bu sempatizan yoldaşlarla birlikte çalışmaya, onları işe katmaya gelir.

Hepimiz kendi gelişimimizi hatırlayalım. Devrimci fikirlere sempati duyup örgütün etrafında dolaşmaya başladığımız zaman, yetişkin yoldaşların bize güvenip görev vermesinden ne büyük memnunluk duyuyorduk. Onlarla birlikte bir işin ucundan tutmaktan büyük zevk alıyorduk.

Burada unutmamız gereken önemli bir nokta var. Çok doğal olarak bir sempatizan yoldaş, işini yetişkin bir yoldaş kadar iyi yapamayacaktır. Hangimiz bir işi eline ilk aldığı anda mükemmel şeyler yarattı ki? Ya da hangimiz devrimci fikirlere ilk sempati duyduğu zamanlarda komünist normları harfiyen uygulamaya başladı? Unutmayalım hepimiz iş içinde, süreç içinde yetiştik, geliştik. Hepimiz dün aynen onların durduğu yerde duruyorduk. Sempatizanlarla birlikte çalışmayı öğrenmek zorundayız. Bu örgütlenmenin ana halkasıdır.

Bazan şu tür sözler duyduğumuz oluyor: "Ben şu işi iyi yapamıyorum çünkü altımda çalışan yoldaşlar yetişkin değil. Bana yetişkin yoldaşlar verin bakın o zaman ne güzel iş çıkarırız." Bunun anlamı hazır yiyicilik. Kendin işlerin içinde insan yetiştirme zahmetine katlanmıyor, biraz sabır göstermiyorsun, hazırı gelsin onlarla yapalım diyorsun. Bu anlayışla çalışan bir yere varamıyor zaten. İğneyle kuyu kazar gibi, dikkatle, sabırla bir insanın üzerine eğilmemiş olan yoldaş yetişkin bir yoldaşla nasıl çalışılacağını da bilmiyor. Mirasyedi gibi bol keseden harcıyor.

Merkezden yardım bekleme anlayışı da aynı mirasyedi anlayışın ürünüdür. Komünist partisine terstir. Bu partiyi elbirliğiyle kuruyoruz. Kimsenin kendi yapması gerekenleri merkezden beklemeye hakkı yoktur. Merkezin olanakları da yoldaşların omuzları üzerinde yükselmiştir. Neden hepimiz kendi olanaklarımızı yaratmaya çalışmayalım? Nitekim partimizin yetişkin kadroları bu anlayışla yetişmiş kadrolardır.

Bu konuda konferans kararımız şunu söylüyor:

"Partiyi yaşatan ve güçlendirenlerin, *örgüt* olabilenlerin, merkezden giden parayla iş yapma zayıflığına kapılmayanlar olduğu, geçtiğimiz dönemin pratiğinde de açıkça kanıtlanmıştır. Tersi yanaşım, girişken, yaratıcı, kendine güvenli ve kalıcı komünistler yerine kişiliksiz ve ufak bir sallantıda kaybolan 'örgütler' doğurmaktadır.

"Önümüzdeki çalışma döneminde, tüzüğümüzün 37. maddesine de uygun olarak yerleştireceğimiz anlayış şu olacaktır: Partili hem kendi yaşamını üretir, hem partiyi kurar ve güçlendirir. Her parti örgütü olanaklarını kendi yaratır ve gelirinin %25'ini merkeze gönderir." (*İşçinin Sesi*, sayı 305, Çek-al).

Partimizi içinde yeşeren tüm yanlış anlayışlardan arındırmadan, her birimiz tek tek kendimize tepeden tırnağa çeki düzen vermeden yeni dönemin örgütsel stratejisini hayata geçiremeyiz. Bu yeni stratejiyi uygulamadan da TKP-*İşçinin Sesi*'ni işçinin partisi yapmak mümkün değildir.

III. Konferans kararlarını hayata geçirmek için ileri.

Hedefimiz kadroların işçileşmesi, sınıf içinde örgütlenmesidir.

Merkez organ temelinde modern parti çalışması

Komünist partisinin merkez organı hem yığınlara partinin ideolojisini götürmede, hem de yığınları örgütlemede en önemli araçtır. Bu bizim partimiz için de böyledir. Merkez organımızı bu amaçlar için en iyi bir şekilde kullanmalıyız.

Zehra Karlıova

III. Konferansımızın, merkeziyetçi işleyişi geliştirme konusunda vurguladığı noktalardan ikisine geçen sayımızda değinmiştik. Bu yazıda da öteki dört noktaya değineceğiz.

1. Merkez organ temelinde eğitimi oturtma:

Komünist partisinin merkez organı hem yığınlara partinin ideolojisini götürmede, hem de yığınları örgütlemede en önemli araçtır. Bu bizim partimiz için de böyledir. Gazetenin hem iyi bir propagandacı hem de iyi bir örgütleyici olduğundan hareketle merkez organı bu amaçlar için en iyi bir şekilde kullanmalıyız. Güçlü siyasal örgütler yetiştirmek, istiyorsak gazete temelinde eğitimi başa almak gerekir. Bu illegal çalışan bir komünist partisi için daha da önemli bir görevdir.

Lenin gazetenin önemi üzerine şöyle diyor:

"...Gazetenin yardımıyla ve onun aracılığıyla, yalnızca yerel faaliyetlerle değil aynı zamanda düzenli genel çalışmayla ilgilenecek, üyeleri siyasal olayları dikkatle izleme, bunların önemini ve nüfusun çeşitli tabakaları üstündeki etkilerini değerlendirme ve devrimci partinin bu olayları etkilemesi için etkin araçlar geliştirme yönünde eğitecek sürekli bir örgütlenme doğal olarak biçimlenecektir." (Lenin, *Toplu Yapıtlar.* İngilizce basım, c.5, s.21-24)

Merkez organ temelinde düzenli bir eğitim tüm yoldaşların tek sesliliğini güçlendirecek, aynı zamanda partinin ideolojisini yığınlara taşımada yardımcı olacaktır.

2. Merkezle ülkenin istenen sıklıkta ilişkisini kurma:

Partimizin merkezi, koşullar gereği yurt dışında çalışmak zorundadır. Bu, kafaca Türkiye'den kopukluk getirmez. Ancak, Türkiye örgütleriyle istenen sıklıkta ilişki yürütülemezse örgütsel bir kopukluk, merkeziyetçilikte aksama söz konusu olur. Parti merkezinin ülkede partinin durumu hakkında sürekli ve etkin bir şekilde bilgilenmesi gerekmektedir.

Daha önce de söylediğimiz gibi partide, koşullara bağlı olarak, özellikle Türkiye'de merkezdışı bir çalışma yürütülmüştür. Bu merkezdışı çalışmanın getireceği zararları en aza indirmek ancak ülkedeki parti örgütleriyle sıkı bir ilişki kurularak giderilebilir.

3. Üye alımı normunu yükseltme ve birörnekleşme:

III. Konferans'ta partimizi işçi sınıfı içine oturtma kararı alınmıştır. Bu kararı hayata geçirmek için gerçek komünistler yetiştirmek zorundayız.

Parti program ve tüzüğünü benimsemiş, programı iyice sindirmiş ve etrafındakileri de program çerçevesinde ilerletebilecek duruma gelmiş olanlar partiye alınmalıdır. Bu, partinin güçlü yanı olan ideolojisini benimsetmekte, onu işçi sınıfına götürmekte önemli bir halkadır.

Kimsenin partiye girerken pür komünist kişilik kazanmadığını, burjuva değer yargılarından tümüyle arınmadığını biliyoruz. Ancak burjuva değer yargılarından büyük ölçüde kurtulmuş olanların partiye alınması gerekmektir. Bizce bunlar aynı zamanda birörnekleşmeyi de getirecektir.

4. Modern çalışma yöntemlerini yaygınlaştırma:

Bilimsel-teknolojik gelişmenin ulaştığı düzey pekçok işin yapımını son derece kolaylaştırmıştır. Haberleşmeden, gazete basımına dek bu gelişme parti çalışmalarında uygulanabilirse örgütlenmede büyük ilerleme sağlanabilir.

Bu aynı zamanda yukarıda söylediğimiz, merkezle ülkenin istenen sıklıkta ilişkisini kurma açısından da gerekmektedir.

Modern çalışma yöntemlerini parti çalışmalarında kullanmak merkezle diğer örgütler arası ilişkileri rahatlatacak, denetimin gelişmesine yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki III. Konferans'ta alınan kararlar ışığında çalışmalarımızı yürütmek partimizin örgütlenmesi açısından büyük bir adım olacak, TKP — *İşçinin Sesi* böyle bir çalışmanın sonunda gerçekten işçi sınıfına oturacaktır.

Yeni dönemin örgütsel stratejisine ilişkin kararlar, parti kadrolarının işçileşmesi, işçi kesim içinde örgütlenme ve merkeziyetçi işleyişi geliştirmekle başarılabilecek kararlardır.

İŞÇİNİN SESİ

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkerên hemû welatan yekbın!

Tek silah parti!

Tek yol devrim!

Yıl:12, Sayı:307, 2 Haziran 1986

Bu sayımızda, Ayla Antepli yoldaşımızın SBKP MK Genel Sekreteri Gorbaçov yoldaşın 27. Kongre'ye sunduğu Politik Rapor'u değerlendiren yazısını yayınlamaya başlıyoruz.

SBKP 27. Kongresi'nin ardından

Ayla Antepli

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 27. Kongresi geçtiğimiz şubat ayında Moskova'da yapıldı. SBKP Merkez Komitesi Politik Raporu SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov yoldaş tarafından okundu.

Bundan beş yıl önce, SBKP'nin 26. Kongresi'nden sonra, Yürükoğlu yoldaşımız o kongrede Brejniyef yoldaş tarafından okunan raporun ayrıntılı değerlendirmesini yapmıştı. Biz de şimdi, ona benzer bir biçimde 27. Kongre Raporu'nu değerlendirmeye çalışacağız.

Bu değerlendirme boyunca iki şey yapmaya çalışacağız:

Birincisi, raporun kendisini ve kapsadığı fikir, öneri ve formülasyonları teker teker, kendi içinde değerlendireceğiz. Bunların tutarlı ve bizce doğru olup olmadığına bakacağız.

İkincisi, 27. Kongre Raporu'ndaki görüşlerde, daha önceki yıllarda sunulan raporlarda belirtilen görüşlere göre bir değişiklik olup olmadığını anlamaya çalışacağız. Eğer böyle bir değişiklik varsa, bunun ne kadar büyük ve ne biçim bir değişiklik olduğunu anlamaya çalışacağız. Yani bu rapordaki görüşlerin, SBKP'nin görüşleri ve politikalarında ne kadar, nasıl ve hangi çerçeve içinde değişiklik oluşturduğuna bakacağız. Bu yanaşımın çeşitli nedenleri var.

Birincisi, bilindiği gibi, 1981 yılında yapılan son kongresinden bu yana SBKP, Gorbaçov yoldaşın başa gelmesiyle yeni bir liderliğe kavuştu. Hem bu raporunda, hem de Genel Sekreter olarak seçilmesinden bu yana tüm davranışlarında, Gorbaçov yoldaş, Sovyetler'deki yeni liderliğin, eski liderlikten önemli farklılıklar taşıdığını ve bunun bir ilerleme olduğunu göstermeye çalıştı, çalışıyor.

İkincisi ve daha da önemlisi, bu değişiklik, raporun deyimiyle,"ülkenin ve bir bütün olarak çağdaş dünyanın hayatında can alıcı bir dönemeç noktası" ile denk düşüyor. Bu temelde, 27. Kongre Raporu, Sovyet toplumundaki "ekonomik ve sosyal gelişmenin hızlandırılması" ve dünya gelişmelerindeki derin değişiklikler açısından "bütün faktörlerin geniş bir çözümlemesinin ve yeniden değerlendirilmesinin yapılması" için çağrıda bulundu. Bugünkü durumunun böyle bir anlatımının, yanaşımda da bununla birlikte değişiklikler getiriyor olması gerekir. Biz hem bu değişiklikleri saptamaya, hem de ne kadar derin olduklarını anlamaya çalışacağız.

İçindekiler

27. Kongre Raporu'nun değerlendirilmesine raporun içindekilere bakarak başlayalım. Raporda kısa bir önsöz dışında altı ana bölüm var:

1. Çağdaş dünya: Ana eğilimleri ve çelişkileri.
2. Stratejik rota: Ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hızlandırılması.
3. Toplumun daha da demokratikleştirilmesi ve halkın sosyalist öz-yönetiminin düzeltilmesi.
4. Partinin dış politika stratejisinin temel amaç ve yönleri.
5. Parti.
6. Parti programının yeni basımının ve Parti Tüzüğü'ndeki değişiklerin tartışmasının sonuçları.

Burada içindekilerin bazı yönlerine, yani raporun *biçiminin* bazı yönlerine işaret etmek istiyoruz.

Birincisi, çağdaş dünya çözümlemesi ile SBKP'nin dış politikası ayrı (biri birinci, ötekisi dördüncü) bölümlerde yer almıştır. Şimdiye kadar kongre raporları her zaman ikisini beraber, tek bir bölümde ele aldı. Eski raporlarda Sovyetler Birliği'nin dış politikası, uluslararası durumu ve SBKP'nin dış politikasını inceleyen ana bölümünün bir alt bölümünü oluşturuyordu.

İkincisi, ilk defa bir kongre raporunda toplumun daha da demokratikleştirilmesi ve halkın sosyalist öz-yönetiminin ilerletilmesi, ayrı bir bölüm oluşturuyor. Bu, başlı başına, bu konuya ayrı bir önem verildiğini anlatıyor.

Üçüncüsü, çeşitli alanlardaki durumları anlatmak yerine, iç ve dış politikayla ilgili net bölüm başlıklarının kullanılması, raporun belli bir strateji sunduğunu gösteriyor. İleride göreceğimiz gibi bu da eski alıştığımız raporlardan farklı olarak, 27. Kongre Raporu'na, kendi içinde bir bütünlük, bir tutarlılık ve yönlendirme veriyor. Aynı zamanda, Sovyetler'in hem iç hem dış politikasının altında tek bir yön ve amacın yattığını daha açıkça ifade ediyor.

Son olarak, raporda "parti programının yeni basımının ve Parti Tüzüğü'ndeki değişikliklerin tartışmasının sonuçları" başlıklı bir bölüm var. Bu konuya ileride döneceğiz ama burada şunu söylemek gerekir:

Kongre hazırlıklarını bağlamak üzere, nisan 1983'de toplanan SBKP MK Plenumu bir karar aldı ve yeniden yazılmış Program ile Tüzük'te yapılan değişiklikler konusunda genel MK raporundan ayrı raporlar gerekli değildir dedi. Ama eğer 1961 yılında kabul edilen Program'daki bilinen ciddi yanlışlıkları, Program'ın yeni basımında geniş değişiklikler yapıldığını, Gorbaçov yoldaşın parti hayatındaki çarpıklıkları ve eksiklikleri eleştirdiğini ve yine Gorbaçov yoldaşın parti işlerinde daha açık tartışma ve daha dürüst yaklaşım için yaptığı çağrıyı gözönünde tutarsak, bu karar bize yersiz ve yanlış gibi geliyor.

Önsöz

Raporun başındaki kısa önsöz, raporda gelecek herşeyin havasını belirliyor. Burada kullanılan ifadeler ve canlandırılan imajlar bütün rapor boyunca sürekli tekrarlanıyor. Örnek olarak, birinci paragrafı okuyalım:

> "SBKP'nin 27. Kongresi, ülkenin ve bir bütün olarak çağdaş dünyanın hayatında canalıcı bir dönemeç noktasında toplanıyor. Partiye ve Sovyet halkına olan sorumluluğumuzun derin bir anlayışıyla işimize başlıyoruz. İçinde yaşadığımız dönemi Lenin ci bir biçimde geniş olarak kavramak ve amaçlarımızın yüceliğini kendi reel kapasitemizle, partinin planlarını her insanın umut ve beklentileriyle organik olarak birleştirecek gerçekçi ve iyi düşünülmüş bir eylem programı geliştirmek görevimizdir. 27. Kongre kararları, önümüzdeki yıllar ve onyıllar boyunca, Sovyet sosyalist toplumunun niteliksel olarak yeni bir durumuna doğru hareketimizin hem karakterini, hem de hızını belirleyecektir." (*SBKP Merkez Komitesi'nin 27. Parti Kongresi'ne Politik Raporu*, İngilizce basım, Novosti Press, Moskova, 1986, s.3)

Daha birinci paragrafta birkaç önemli fikir ya da konu var. Birincisi, hem Sovyetler Birliği'nde hem de dünya çapında "canalıcı dönemeç noktası" fikri. Tabii ki bu kısa girişte bu dönemeç noktasının içeriğinin tam anlatımı beklenemezdi. Bu konuda Rapor'un bütününden, çok doğrudan olmasa da bir sonuç çıkıyor. Bunu ileride göreceğiz.

İkincisi, bu giriş paragrafı, sorumluluk, gerçekçilik ve partinin "gerçek kapasitesi"ni vurguluyor. Vurgu partinin yapabildiklerinin sınırları ve bu sınırları kabul etmek sorumluluğundadır.

Üçüncüsü Sovyetler Birliği'nin "Sovyet sosyalist toplumunun niteliksel olarak yeni bir duruma" doğru ilerlediği fikri var. Bu fikre de ileride döneceğiz.

Girişten başka bir paragraf daha okuyalım:

> "Uzun yıllardır Parti ve hükümet organlarının yaptıkları ve eylemleri, dönemin ve hayatın ihtiyaçlarının gerisinde kaldı — yalnızca objektif nedenlerden ötürü değil, ilk başta subjektif nedenlerden ötürü. Ülkenin gelişmesinin önündeki sorunlar, çözümünden daha hızla arttı. Yönetim biçim ve metodlarının ataleti ve katılığı, çalışmamızda dinamizmin düşüşü ve bürokrasinin çoğalışı — bütün bunlar hiç de küçük zararlar vermiyordu. Durgunluk işaretleri toplumun hayatında açıktan gözükmeye başladı.
>
> "Durum bir değişiklik gerektiriyordu, fakat merkezi organlarda ve yerel düzeyde, hiçbir şeyi değiştirmeden işleri düzeltme yolları arayan belli bir psikoloji egemen olmuştu. Ama, böyle birşey yapılamaz yoldaşlar. Bir deyim var: Bir an dur, bir mil geride kalırsın. Ortaya çıkmış olan sorunlardan kaçmamalıyız. Böyle bir tutum hem ülke, hem devlet, hem Parti için çok pahalıya patlar. Onun için bunu yüksek sesle ve açıkça söyleyelim!" (*agy*, s.4)

Burada ilk defa, atalet, katılık ve bürokrasinin Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmin gelişmesini engellediği ve de bu eksikliklerin hem ülkede, hem de partide, belli bir durgunluk ve geride kalmaya yol açtıkları söyleniyor. Geride kalmanın ana nedenlerinin subjektif olduğunun da ifadesiyle beraber, bu açıklama önemli bir ilerleme oluşturuyor.

Dünyadaki dönemeç noktasıyla ilgili olarak Gorbaçov yoldaş şunu söylüyor:

"Durum yalnızca iç değil dış olaylarda da bir dönüm noktasına gelmiştir. Bugünkü dünya gelişmelerindeki değişiklikler öyle derinden gidiyor ve önemli ki, bütün faktörlerin geniş bir analizinin ve yeniden değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir

"Nükleer çatışmanın yarattığı durum, yeni yanaşımlar, metodlar ve farklı sosyal sistemler, devletler ve bölgeler arasında yeni ilişki biçimleri gerektirmektedir." (*agy*, s.4-5)

Buradaki kilit sözler, "yeniden değerlendirmeler" ve "yeni yanaşımlar, metodlar ve ilişki biçimleri". Burada bir belirsizlik ve belki de bir çarpıtma var.

Yeni değerlendirmelere ve yeni yanaşımlara olan ihtiyaç, "nükleer çatışmanın yarattığı durum"a bağlanıyor. Ama ne nükleer çatışma, ne de onun yarattığı durum kendi içinde yeni değildir. 1945 yılından beri devam ediyor. Onun için bugün bu açıdan kendi başına yeni bir yanaşım gerektirmiyor.

Değişmiş olan, yeni olan ama ne burada, ne de raporun sonraki bölümlerinde yeni yanaşımlarla ilgili olarak söylenmeyen, Amerika'nın, Avrupa'ya Cruise füzeleri yerleştirerek, MX füzeleri geliştirerek ve Star Wars programını başlatarak, bu nükleer çatışmayı yeni bir düzeye getirmesi ve dolayısıyla Sovyetler'i zor duruma düşürmesidir.

Bizce Rapor'da bu açmazın açıkça söylenmemesi, Rapor'un bir sonraki bölümünde önerilen yeni yanaşımlar ve metodların ve bunların teorik çerçevesinin doğruluğunu, uygunluğunu ta baştan sorguya çekiyor.

Dahası, bu nükleer çatışmanın yarattığı durum konusundaki ilk belirsizlik, bu konuda bütün Rapor boyunca görülen tutarsızlığa, eklektikliğe yol açıyor. Bu tutarsızlık, en çarpıcı olarak, emperyalist ülkeler, özellikle de Amerika'da egemen sınıfın düşüncesinde "aklı başında" değerlendirmelerin etkisi konusunda görülebilir. Örneğin, önsözde şunu okuyoruz:

"...Kapitalist dünya hegemonyacılık ideoloji ve politikasını bırakmadı, onun yöneticileri toplumsal intikam ümitlerini henüz kaybetmediler ve üstün güç illüzyonlarıyla kendilerini oyalamaya devam ediyorlar. Ne olup bittiğinin aklı başında bir değerlendirmesi, egemen sınıfın düşüncesinde, yoğun bir önyargılar çalılığı arasından zorlukla yol alıyor." (*agy*, s.5)

Aynı fikir birkaç sayfa sonra, Rapor'un başka bir bölümünde yer alıyor: "Özellikle Amerika'da siyasi güçlerin arasında bir kutuplaşma" var ve "ilerici eğilimler kendi yolunu zorlukla açıyor..." (*agy*, s.10) Ama bundan birkaç sayfa sonra şunu okuyoruz:

"Bir toplumla uğraşıyoruz ki, egemen çevreleri, dünyanın gerçeklerini ve perspektiflerini aklı başında değerlendirmeyi ya da kendilerinin ve başkalarının deneyimlerinden ciddi sonuçlar çıkarmayı reddediyorlar. Tüm bunlar, (bu toplumun — *İ.S.*) 'bağlaşıklık sistemindeki' eskimeyi, egemen güçlerin politikasında köklü değişikliklerin olasılığını düşüren ve onun pervasızlık derecesini yükselten toplumsal bunaklığını anlatıyor." (*agy*, s.14)

Bunun daha çok sayıda örnekleri var ve rastladıkça onlara değineceğiz. Burada şunu belirtmek yeterlidir: Raporun uluslararası durumu ele alışı büyük çoğunlukla Amerikan egemen sınıfının tutumuyla, düşüncesiyle ve bunları değiştirme çabasıyla doludur. Buna rağmen raporun çok yerinde bu tutumun değişebilme yeteneği sorguya çekiliyor.

Önsözde bundan sonraki ana fikir Marksizm-Leninizmle ilgilidir. Gorbaçov yoldaş şunu söylüyor:

"...Uzun vadeli ve temel görevleri formüle ederken merkez komite toplumsal gelişmenin gerçek bilimsel teorisi olan Marksizm-Leninizmi rehber olarak aldı...

"Bize rehberlik eden teoriyi her yerde ve tüm koşullar altında geçerli olacak çeşitli katı şema ve formüller demetine döndürmeye yönelik her türlü çaba, kesinlikle Marksizm-Leninizmin özüne ve ruhuna ters olur. 1917 yılında Lenin, Marks ve Engels'in salt 'formül' ezberlemek ve tekrarlamakla haklı olarak alay ettiklerini yazdı. 'En iyi durumda bile bu formüller, yalnızca, her özel *dönemin somut* ekonomik ve politik koşullarınca zorunlu olarak değiştirilebilen *genel* görevlere işaret edebilir.' Bu sözler, yoldaşlar, hepimizin düşünmemiz ve üzerinde harekete geçmemiz gereken sözlerdir.

"İçinde bulunduğumuz *somut* ekonomik ve politik durum ve Sovyet toplumunun ve tüm dünyanın içinden geçtikleri tarihsel sürecin özel *dönemi* Partinin ve her bir üyesinin, kendi yaratıcılığını, yenilikler getirme ve alışılmış ama şimdiden eskimiş fikirlerin sınırlarını aşma yeteneğini göstermesini gerektiriyor." (*agy*, s.5-6)

Genel olarak bunda itiraz edilecek birşey yoktur. Ancak Rapor'un bütünü içinde, aşılması gereken "alışılmış ama şimdiden eskimiş olan fikirler"in Marksizm-Leninizmin ta kendisi olduğu gibi bir izlenim uyanıyor.

Raporun çok az yerinde açık teorik genellemeler ve öneriler yapma çabası olduğu halde, çok yerinde tam ve açıkça işlenmemiş çok sayıda teorik fikir ve ipuçları var ki bunlar çeşitli pratik siyasal önerilere teorik bir çerçeve ve temel oluşturmak için kullanılıyor.

Dahası, bu teorik çerçeve ve Rapor'da sunulan politikalar, hep bilim ve tarihsel gelişmenin kuralları temeline oturmuş bir yanaşım çerçevesinde getiriliyor. Ve bu temelde, yani kendi bilimselliğine dayanarak, bu yanaşım bu politikalardan başka bir alternatifin olmadığını iddia ediyor.

I. Çağdaş dünya: ana eğilimi ve çelişkileri

Raporun birinci bölümü "Çağdaş dünya: onun ana eğilim ve çelişkileri" başlığı altındadır. Bu bölümde Gorbaçov yoldaş Sovyetler Birliği'nin çağdaş dünyaya olan yanaşımının bilimsel ve felsefi temelini oluşturmaya çalışıyor. Bunu yaparken Gorbaçov yoldaş 3 temel fikir geliştiriyor ve onlara dayanıyor. Bölüme egemen olan bu 3 fikir şunlardır:

1. Toplumsal ilerleme
2. Çelişkiler
3. Global bütünlük ve etkileşme — bu temelde bu çelişkilerin çözümlesine olan ihtiyaç, bu çözümün olasılığı ve biçimleri.

Gelişmenin yasallıkları

Bu üç fikir Gorbaçov yoldaşın çağdaş dünyayı analizinin tuğlalarını oluşturuyor. Aynı zamanda uluslararası sorunlara belli bir yanaşımın gerekçelerini veriyor. Ama bu fikirlere gelmeden önce onlara giriş oluşturan başka bir fikir var. O da *gelişmenin yasallıkları* fikridir.

Gorbaçov yoldaş çağdaş dünyanın analizini şöyle başlatıyor:

"...Marksizm bu 'değişmelerin ve onların tarihsel gelişmesinin *yasalarını* ... ve objektif mantığını' bulmuştur...

"(...)

"Dünya gelişmeleri, Marksizm-Leninizmin temel saptaması toplumun tarihinin şans unsurlarının bir toplamı değil,... yasaların egemenliğinde ilerleyen bir süreç olduğunu kanıtlıyor... Onun çelişkileri ... toplumsal ilerlemenin bir kaynağı ve itici gücüdür. Bu da, sömürü ve sömürücü sınıflar var olduğu sürece kaçınılmaz olan bir savaşımın koşulları altında yürüyen bir ilerlemedir." (*agy*, s.7-8)

İlk bakışta bu çağdaş dünyanın çözümlemesine iyi bir başlangıç gibi geliyor. Çünkü gerçekten de, tarihsel gelişmenin yasaları ve objektif mantığı, böyle bir çözümlemenin temelini oluşturmalıdır.

27. Kongre raporunda, ilk defa, atalet, katılık ve bürokrasinin Sovyetler'de sosyalizmin gelişmesini engellediği, bu eksikliklerin hem ülkede, hem partide belli bir durgunluk ve geride kalmaya yol açtığı belirtiliyor, sorunun ana olarak subjektif hatalardan kaynaklandığı söyleniyor. Bu önemli bir ilerlemedir.

Ama böyle bir giriş yaptıktan sonra Gorbaçov yoldaş, bu yasaların ve objektif mantığın ne olduğunu anlatmıyor. Tam tersine, bu konu burada bitiyor. Böylece bu noktadan sonra söylenecekler bu yasaları ve bu mantığı ifade edecekmiş gibi bir izlenim yaratılıyor. Yani çözümlemeye bu biçimde başlayarak Gorbaçov yoldaş, kendi değerlendirmesini ve sunduğu önerileri, hiçbir dayanak göstermeden objektif yasa düzeyine yükseltiyor.

Bu bilimsel görünen yaklaşım, aynı zamanda en bilimsel olmayan ve belirsiz formülasyonlarla beraber getiriliyor. Daha da önemlisi, bu yaklaşım, çelişkiler ve toplumsal ilerleme konularının değerlendirilmesiyle çelişiyor. Toplumsal ilerlemeden başlayalım.

Toplumsal ilerleme

Daha önce gördüğümüz gibi, toplumsal ilerleme fikri şöyle getiriliyor: Gelişmenin "çelişkileri ... toplumsal ilerlemenin kaynağı ve itici gücüdür. Bu da, sömürü ve sömürücü sınıflar varolduğu sürece kaçınılmaz olan bir savaşımın koşulları altında yürüyen bir ilerlemedir."

Söylenmesi gereken ilk şey şudur: Gorbaçov yoldaşın çelişki ve toplumsal ilerleme arasında kurduğu bağ eksik kalıyor. Çelişkilerin bir "savaşımın koşulları altında yürüyen" ilerlemenin "kaynağı ve itici gücü" olduğunu söylemek yetmiyor. Çelişki, savaş ve toplumsal ilerleme arasındaki mantıksal bağı göstermek gerekir. Toplumdaki çelişkiler kendilerini savaşta sınıf savaşında dışa vuruyor. Toplumsal ilerleme bu sınıf savaşının bir *ürünü* olarak ortaya çıkıyor. Temel sınıf çelişkilerinin kendilerini dışa vuruşunun en yüksek biçimi ve tek gerçek çözümü devrimdir. Bu da aynı zamanda toplumsal ilerlemenin en yüksek biçimidir.

Gorbaçov yoldaş çelişki-sınıf savaşı-devrim-toplumsal ilerleme arasındaki ilişkiyi ve bağı atlıyor.

Böyle bir atlama, başka bir çerçeve içinde anlaşılabilir. Ama bu, komünist partisinin kongresine hem de devrim yoluyla iktidara gelmiş bir partinin kongresine sunulan rapordur. Ayrıca Gorbaçov yoldaş bu rapora kendi bilimsel yaklaşımını ve tarihsel gelişmenin yasalarını vurgulayarak başladı.

Böylece Gorbaçov yoldaşın çağdaş dünya çözümlemesinin ta başında, sınıf çelişkilerinin ürünü ve tek çözümü olarak *devrimin yadsınması* yer alıyor. Bunun için, bu temelde, Gorbaçov yoldaş, daha ileride, çelişkilerin başka bir "çözümü"nü öneriyor.

Şimdi raporun anlattığı toplumsal ilerlemenin unsurlarına teker teker bakalım. Dört, hatta beş unsur var.

1. Dünya sosyalizmi
2. "Sömürgeciliğe karşı devrimler, ulusal kurtuluş hareketleri, çok sayıda ülkenin yeniden doğuşu ve onlarca ülkenin yeni ortaya çıkışı".
3. "Uluslararası komünist hareketin ve işçi sınıfı hareketinin gelişmesi ve günümüzün yeni, yığınsal demokratik hareketinin savaşa ve nükleer silahlara karşı olan hareket dahil, büyümesi".
4. Bilimsel-teknolojik devrim.

Bunların hepsi gerçekten de toplumsal ilerlemenin unsurları olabilir. Ama böyle bir raporda böyle bir sıralama bilimsel olmaktan uzaktır. İşçi sınıfı neredeyse hiç sıralanmayacakmış. Öte yandan, toplumsal siyasal olgularla, toplumsal ekonomik olgular aynı sıralamaya katılmış.

Açık ki toplumsal ilerlemenin unsurlarının bu anlatımı belli bir siyasal amaca hizmet ediyor. O da raporun başka bir bölümünde sözü edilen, SBKP'nin komünist olmayan hareketler, örgütler ve hükümetlerle ilişkilerinin gelişmesidir. Amaç, bütün bunların ortak bir ana isteği olduğunu göstermektir. O da toplumsal ilerlemeyi korumak ve geliştirmektir. *İşçinin Sesi*'nin dört yıl önce şu dediği bugün de geçerlidir.

"Ne var ki bu kavram, gerek dünyada gerekse Türkiye'de oportünistlerin elinde, dünya devrimini oportünistçe yorumlamanın, devrimci hareketi sosyal demokrasinin kuyruğuna takmanın belgileşmiş simgesi durumuna getirilmiştir." (*İşçinin Sesi*, s.190-191)

Burada da bitmiyor. İleride göreceğimiz gibi, toplumsal ilerlemenin birlikte korunması ve geliştirilmesi için potansiyel adaylar, batı yönetici sınıfının "aklı başında" kesimlerini de kapsıyor.

Toplumsal ilerlemenin birinci unsuru *dünya sosyalizmidir*. Burada, hem yeni toplumsal sistem haklı olarak övülüyor, hem de onun yaşadığı hatalardan ve subjektivist sapmalardan söz ediliyor. Ama burada devrim kavramını özel olarak geri çeken bir ifade var. Rapora göre dünya sosyalizmi çeşitli ülkelerde çeşitli biçimlerde "filizlenmiş". Bu sosyalizmin devrimci doğuşunun üstünü kapatmaktır.

İkinci unsur, "sömürgeciliğe karşı devrimler, ulusal kurtuluş hareketleri, çok sayıda ülkenin yeni doğuşu ve onlarca ülkenin yeni ortaya çıkışı".

Bu uzun formülasyon 26. Kongre raporunda yer alan ve Yürükoğlu yoldaşın *Yaşayan Sosyalizm* kitabında eleştirilen "yeni özgür ülkeler"in yerini alıyor. Bu uzun formülasyonun yanı sıra, bu kategorideki ülkelerin listesinin ya da birkaç örneğinin bile olmaması, şu izlenimi yaratıyor ki, artık böyle genel bir formülasyonun geçerliliğini yitirmiş olduğu anlaşılmıştır ama açıkça söylenmek istenmiyor. Rapor'un ilerideki bir bölümünde, kapitalist dünyada "yeni kuvvet merkezleri"nin çıkma olasılığından söz edilmesi de bu izlenimi pekiştiriyor.

Ama Rapor'un hiçbir yerinde bu kategorideki ülkelerin arasında gelişme düzeyi açısından büyük farklar olduğu söylenmiyor. Ne de bu durumun dünya barışı ve dünya komünist hareketi için yarattığı sorunlara değiniliyor. Tam tersine, bu konuya değinen paragrafta şunu okuyoruz:

"Bu ülkeler, siyasal bağımsızlık kazandıktan sonra gerilik, yoksulluk ve bazen aşırı yokluğu aşmak için çabalıyorlar." (*agy*, s.9)

Sanki bu ülkelerin başka hiçbir çaba ya da amaçları yok!

Dünya komünist hareketine gelince — ki bundan Rapor'da yalnızca iki kere söz ediliyor — burada tek bir cümlede demokratik hareketle birlikte ele alınıyor. Bu nedenle bu "unsur" gerçekte iki unsur sayılabilir. Bu paragrafta Amerika'daki siyasal durumla ilgili şöyle ilginç bir saptama da var:

"(Toplumsal ilerleme — *İ.S.*) kapitalist dünyadaki, özellikle emperyalizmin merkezi olan ABD'deki siyasal güçlerin kutuplaşmasında da görülüyor. Burada ilerici eğilimler kendi yolunu zorlukla açıyor..." (*agy*, s.9-10)

ABD'deki bu kutuplaşma fikrinin neyi kastettiği ve bu ilerici unsurların ne olduğu pek belli değil.

Toplumsal ilerlemenin dördüncü (ya da beşinci) unsuru bilimsel ve teknolojik devrimdir. Burada Gorbaçov yoldaş bazı ilginç noktalar getiriyor. Bir kez, sömürücü toplumda ilerlemenin çelişkili karakterini anlatıyor. Ondan sonra şunu söylüyor:

"İnsanlığın ilerlemesi bilimsel ve teknolojik devrimle de doğrudan bağlıdır. Bu yavaş bir şekilde ve giderek olgunlaştı ve ondan sonra, yüzyılın son çeyreğinde insanın maddi ve ruhsal olanaklarında dev bir artışı başlattı. Bunların ikili bir doğası var. İnsanlığın üretici güçlerinde niteliksel bir sıçrama vardır. Ama aynı zamanda, yıkıcı güçlerinde, askeri alanda, tarihte ilk kez insana yeryüzündeki tüm hayatı yok edecek fiziki kapasite veren, niteliksel bir sıçrama vardır." (*agy*, s.10-11)

Burada yine girişte gördüğümüz çarpıtma var. İnsanlar dünyada tüm hayatı yok etme olasılığını ilk defa yüzyılın en son çeyreğinde elde etmediler. O olasılık yüzyılın ikinci yarısı boyunca da vardı. Burada hem nükleer tehlikenin yükseldiği yönünde bir saptama var, ama aynı zamanda bu yükselişin kaynağını ve karakterini belirtmekte isteksizlik de var.

Bilimsel ve teknolojik devrim çerçevesi içinde başka bir ilginç nokta militarizmle ilgilidir: "Militarizm büyük ölçüde silahlanma yarışından besleniyor ve giderek iktidarın politik kaldıraçlarına egemen olmaya çalışıyor." (*agy*, s.11) Militarizmin politikaya ve politikacılara egemen olma tehlikesinden raporun birkaç yerinde söz ediliyor.

Gorbaçov yoldaş bilimsel ve teknolojik devrimin, sosyalist toplum içinde sorunlar yarattığını söylüyor ve şöyle diyor:

"Modern bilim ve teknolojiyi halkın hizmetine koymak için sosyalizm, ihtiyacı olan herşeye sahiptir. Ama bilimsel-teknolojik devrimin sosyalist toplum için hiç sorun yaratmadığını düşünmek yanlış olurdu. Deneyim gösteriyor ki onun ilerlemesi, toplumsal ilişkilerin iyileşmesini, zihniyette bir değişikliği, yeni bir psikolojinin biçimlendirilmesini ve dinamizmi bir hayat biçimi ve kuralı olarak kabullenmeyi içeriyor. O, egemen olan yönetim biçimlerinin sürekli bir yeniden değerlendirilmesini ve hizaya sokulmasını ısrarla gerektiriyor. Başka bir deyişle, bilimsel-teknolojik devrim yalnızca ufuklar açmıyor, aynı zamanda ülkelerin iç hayatının ve uluslararası ilişkilerin bütün örgütlenmesinden daha yüksek istemlerde bulunuyor." (*agy*, s.11)

Burada söylenmek istenen şu ki, Sovyetler Birliği bilimsel ve teknolojik devrimin, özellikle yüzyılın son çeyreğinde gerçekleştirilen dev büyümenin gerisinde kalmıştır.

Aynı zamanda burada Gorbaçov yoldaş, bilimsel ve teknolojik devrimin, yalnızca askersel olarak değil, *genel olarak* uluslararası ilişkilerin örgütlenmesinin önüne daha yüksek istekler getirdiğini söylüyor.

Burada önemli ama tüm rapor boyunca gölgelenmiş olan bir sorun var. Bu daha yüksek istekleri hangi faktör getiriyor? Yani hangi faktör, dünya gelişmelerinin yeni bir değerlendirmesini ve uluslararası ilişkilerde yeni yanaşım ve yeni biçimler istiyor? Bilimsel ve teknolojik devrimin *kendisi* mi, yoksa Sovyetler Birliği'nin geride kalması mı? Buna daha ileride döneceğiz.

Çelişkiler

Toplumsal ilerlemeyi ele aldıktan sonra Gorbaçov yoldaş bu dönemin "belki de tarihin en ürkütücü dönemi olduğu düşüncesini getiren tehlikeler ve çelişkiler"e değiniyor. (*agy*, s.12)

Burada önemli bir kayma oluyor. Birkaç sayfa önce "toplumsal ilerlemenin kaynağı ve itici gücü"nü oluşturan çelişkiler, şimdi tehlikelerdir. Aynı çelişkiler, bu bölümün sonuna doğru ise "uluslararası hayatın acil, siyasal anlaşmalar ve işbirliği ile çözülmesi gereken sorunlar" oluyor.

Gorbaçov yoldaş çelişkileri 4 guruba ayırıyor.

1. Birinci ve en önemli gurup "iki sistemin ülkeleri arasındaki ilişkilerle, iki formasyonla ilgilidir." (*agy*, s.12)
2. İkinci gurup kapitalist dünyanın kendi iç çelişkileridir.
3. Emperyalizm ve gelişen ülkeler ve halklar arasındaki çelişkiler.
4. Global çapta ve medeniyetin varoluşunun temellerini etkileyen çelişkiler.

Şimdi her guruba ayrı ayrı bakalım.

1. İki sistemin ülkeleri arasındaki ilişkiler

Burada ilk söylenmesi gereken şey, eski geleneksel formülasyonun yerine yeni bir formülasyonun gelmesidir.

Eski formülasyon şöyleydi:

"Çağın ana çelişkisi olan, sosyalizm ve kapitalizm arasında dünya çapındaki çelişki".

Şimdiki formülasyon ise şöyledir:

"İnsanlığın geleceği açısından birinci ve en önemli gurup çelişki, iki sistemin ülkeleri arasındaki ilişkilerle, iki formasyonla bağlıdır. Bu çelişkilerin uzun bir tarihi vardır. Rusya'da Büyük Ekim Devrimi'nden ve dünyanın toplumsal-sınıf ilkesi temelinde bölünmesinden beri, hem günlük gelişmelerin değerlendirilmesinde, hem de dünyanın toplumsal ufkuna ilişkin olarak temel farklılıklar doğmuştur." (*agy*, s.12)

Yani iki üretim biçimi, iki sistem arasındaki çelişkiden bu iki sistemin ülkeleri arasında, "çağdaş gelişmeler ve dünyanın toplumsal ufku" konularında temel farklılıkların olmasına geldik. Bu önemli bir vurgu farkıdır. İki üretim biçimi arasındaki çelişki devrimsiz çözümlenemezken, önemli konularda da olsa görüş farkları çözülebilir.

Bu bölümde bir başka önemli formülasyon da şudur:

"...Emperyalizmin doğasında olan nedenler ve sosyo-ekonomik özü, onu, iki sistem arasındaki rekabeti, askeri karşılaşma diline çevirmeye itiyor. Sosyal doğası yüzünden emperyalizm durmadan saldırgan, serüvenci politika doğuruyor." (*agy*, s.12)

Saldırganlığın emperyalizmin özünden kaynaklandığını söyleyen bu doğru anlayış, aynı cümlede "politika" sözcüğüyle gölgeleniyor. Zira "politika" sözcüğü emperyalizmin saldırgan ve saldırgan olmayan politikalar arasında seçenek yapabildiği fikrini barındırıyor. Bu da Lenin'in *Emperyalizm* kitabında açıkça eleştirdiği bir sözcük ve yanaşımdır.

Bu bölümde Gorbaçov yoldaş, süreklı, saldırganlık ve savaşın emperyalizmin doğasının kaçınılmaz ürünü olduğu anlayışıyla, bunların emperyalizmin kötü siyasal yöneticilerinin seçtiği bir politika olduğu anlayışı arasında gidip geliyor.

Yukarıdaki alıntıda öncelik birinci anlayışa verilirken, dört paragraf sonra öncelik ikinci anlayışa veriliyor:

"Tam bir çekişme ve askersel çatışma siyasetinin hiç geleceği yoktur. Geçmişe kaçmak, geleceğin getireceği sorunlara yanıt değildir. Bu, daha çok ümitsiz bir harekettir, ancak ümitsiz olması gidişatı daha az tehlikeli yapmaz. Washington, yaptıklarıyla, bunu ne zaman ve ne dereceye kadar anladığını gösterecek. Biz, kendi adımıza, uluslararası durumu radikal olarak düzeltmek için elimizden geleni yapmaya hazırız." (*agy*, s.13)

Yani hem emperyalizm politikasını değiştirebilir, hem de Sovyetler buna yardımcı olacak.

Burada iki şey birbirine karıştırılıyor. Bir yandan emperyalizmin çekişme, askersel çatışma yoluna başvurması tarihin gelişmesini durduramaz, bu anlamda onun geleceği yoktur deniyor. Bu doğrudur. Ama öte yandan bu, emperyalizmin durumu anlamasıyla, ya da Sovyetler'in yardımcı olmasıyla değil, dünyada devrimci savaşımın dayatmasıyla gerçekleşebilir. Rapor'da böyle bir anlayış ise yoktur!

Bu bölümde devrime ilişkin geçen tek fikir, devrim ihracına karşı çıkmaktır:

"Tarihin gidişatını zorla durdurmaya, geçmişte neyi varsa onu geri kazanmaya çalışan emperyalizmden farklı olarak, sosyalizm, hiçbir zaman, kendi özgür iradesiyle, geleceğini uluslararası sorunların herhangi bir askeri çözümüne bağlamamıştır. Bunu, ta Büyük Ekim Devrimi'nin zaferinden sonra Partimiz'de geçen ilk büyük tartışma göstermiştir. O tartışma sırasında, hatırlayacağınız gibi 'Sol Komünistler'in ve Troçkistlerin, sosyalizmi başka ülkelere taşıyacağını iddia ettikleri 'devrimci savaş' teorisi kesin bir biçimde reddedilmişti. Bu konum, Lenin'in 1918'de vurguladığı gibi 'Markizme tamamen ters düşerdi, zira Marksizm, devrimleri doğuran sınıf zıtlıklarının keskinliğinin artmasıyla gelişen devrimleri 'itmeye' her zaman karşı olmuştur.' Bugün de kesin olarak inanıyoruz ki, devrimleri dışarıdan harekete geçirmek ve hele ki askersel yollardan bunu yapmak boşunadır ve kabul edilemez." (*agy*, s.12-13)

27. Kongre raporunda belirtildiği gibi nükleer savaş tehlikesi her geçen gün yükselmektedir. Ancak, bu yükselişin kaynağını ve karakterini doğru, tam ve açık olarak ortaya koymak gerekirdi. Sonra, iki uzlaşmaz sistemin varlığı koşullarında silahsızlanma istemini yükseltirken, devrimleri destekleme, dünya devrimini ilerletme görevi gölgede bırakılmamalıydı.

Bir kez burada Gorbaçov yoldaş 26. Kongre raporunda getirilen bir görüşü izliyor. O raporda Brejniyef yoldaş şunu söylemişti: "Biz devrim ihracına karşıyız ama aynı zamanda karşı-devrimin de ihracına karşıyız." Gorbaçov yoldaş karşı-devrime itirazı dışarıda bıraktı. Bu buna karşı olmadığından değil ama Sovyetler'in kendini bu tür konulara karşı çıkamayacak denli güçsüz hissetmesindendir.

İkincisi, devrimci savaş konusunda getirilen görüşü, Gorbaçov yoldaşın sözünü ettiği, Lenin'in 66 yıl önce getirdiği görüşle karşılaştırmakta yarar vardır.

O özel anda (1918'de) Sovyetler'in neden devrimci bir savaşa katılamayacağını, neden bunun olanaksız olduğunu somut olarak anlattıktan sonra Lenin şöyle devam ediyor: "Kuşkusuz, bu yol ağzında bile devrimci savaşa *hazırlanmalıyız.*" "Bu yol ağzında gerçekten devrimci bir savaş, sosyalist bir cumhuriyetin burjuva ülkelere karşı, başka ülkelerde burjuvaziyi devirmek amacıyla — sosyalist ordunun net olarak tanımladığı ve tam olarak onayladığı bir amaçla — yürüttüğü bir savaş olurdu." (Lenin, *Toplu Yapıtlar,* İngilizce basım, c.26, s.446-447)

Böylece Lenin, devrimci savaş fikrini hiç de genel olarak reddetmedi. *Özel* bir anda *özel* bir devrimci savaşı reddetti: "...*Şimdi, hemen* bir devrimci savaş yürütmek olanaklı mıdır, değil midir sorusu, tamamen maddi koşulların buna elverip elvermediği ve başlamış olan sosyalist devrimin çıkarları açısından kararlaştırılmalıdır... *Şu* anda *açıktır ki* biz bu amacı koyamayız." (Lenin, *agy.*) (abç)

Bundan sonra gelen bir paragrafta Gorbaçov yoldaş Sovyetler ile Amerika arasındaki ilişkilerin gelişmesini ele alıyor. Bu sefer vurgu yine değişiyor:

"... Giderek daha açıklık kazanmaktadır ki, savaş yolu, ne uluslararası planda ne de içeride mantıki sonuçlar getiremez. Dünyanın gelişmesindeki perspektiflere yönelik, karşıt yanaşımların çatışması ve savaşımı, özellikle karmaşık bir karakter kazandı.

"Öyle gözüküyor ki, gelecek yıllarda savaşım, barışı koruyabilen politikanın içeriği etrafında yoğunlaşacak. Bu zor ve çok yönlü bir savaşım olacak. Çünkü öyle bir toplumla uğraşıyoruz ki egemen çevreleri, dünyanın gerçeklerini ve perspektiflerini aklı başında değerlendirmeyi veya kendilerinin ve başkalarının deneyimlerinden ciddi sonuçlar çıkarmayı reddediyorlar. Tüm bunlar, (bu toplumun — *İ. S.*) ... egemen güçlerinin politikasında köklü değişikliklerin olasılığını düşüren ve onun pervasızlık derecesini yükselten toplumsal bunalıklığını anlatıyor.

"Bu nedenle, şimdiki durumda, sosyalist ülkelerle kapitalist ülkelerin, Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki ilişkilerin geleceği hakkında kehanette bulunmak, hiç de kolay birşey değil. Burada belirleyici unsurlar şunlar olacak: Dünya sahnesindeki güçlerin karşılıklı ilişkisi, barış potansiyelinin büyümesi ve aktifliği ve onun nükleer savaş tehlikesini etkili bir şekilde geri itme yeteneği. Çok şey de durumu değerlendirirken Batı egemen çevrelerinin göstereceği gerçekçiliğe dayanıyor." (*agy*, s.14)

Sovyet-Amerikan ilişkilerinin perspektifini etkileyebilecek başka ülkelerde devrim gibi herhangi bir dış etken yoktur bu formülasyonda. "Dünya çapında güçlerin karşılıklı ilişkisi" çok genel ve belirsiz bir formülasyon. Ama bununla genel olarak, Sovyetler Birliği'nin askersel ve diplomatik gücü kastediliyor. Onun dışında tek bir belirleyici unsur var, o da barış hareketi.

2. Kapitalist dünyanın kendi iç çelişkileri

Gorbaçov yoldaş kapitalist dünyanın 6 tane iç çelişkisini sıralıyor: Kapitalizmin genel krizi, emek-sermaye çelişkileri, emperyalistler arası çelişkiler, uluslarüstü tekelci sermayenin güçlenmesi, uluslarüstü şirketlerle toplumun ulusal devlet biçimindeki politik örgütlenmesi arasındaki çelişkiler, bugünkü emperyalizmin üç ana merkezi arasındaki ilişkiler. Biz bu çelişkilerin yalnızca bazılarının bazı yönlerini ele alacağız.

İlk olarak *kapitalizmin genel krizi* geliyor. Burada bir ilginç nokta var. O da şöyle: Kapitalizmin genel krizinin bu

aşaması emperyalizme "somut ekonomik, askersel, siyasal ve diğer konumlarını korumaya ve hatta bazı alanlarda toplumsal intikam, daha önce kaybettiklerini geri alma olasılığına alan bırakıyor". (*agy*, s.15)

Bu, bir yanıyla bu raporda daha önce söylenen başka bir sözle çelişiyor: "Sürekli olarak toplumsal ilişkileri geliştirerek ... sosyalizm, savaş ve militarizmin ideoloji ve politikasına, gericilik ve zora, insandışılığın tüm biçimlerine karşı giderek daha güvenilir bir engel kuruyor." (*agy*, s.9)

Başka bir yönüyle bu sözler, sanki komünist kamuoyunu, bazı kazanımları yitirmeye hazırlama çabası yansıtıyor.

Kapitalist dünyanın ikinci iç çelişkisi *emek ve sermaye arasındaki çelişkidir*. Bununla ilgili olarak rapor 1970'lerin ortasından beri sermayenin emekçi halka yönelik bir saldırı içinde olduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyor:

"Emperyalizmin egemen çevreleri, kuşkusuz farkındalar ki, böyle bir durum, sosyal patlamalarla ve siyasal dengesizliklerle yüklüdür. Fakat bu, onların siyasetini daha çok düşünceli kılmıyor. Tersine, egemen sınıfın en uzlaşmaz gerici gurupları, daha çok son yıllarda öne çıktı." (*agy*, s.16)

Burada kullanılan dil dünyanın askersel tehlikelerle yüklü sıcak noktalarına ilişkin kullanılan dilin aynısı! Sanki emperyalist ülkelerdeki savaşımları ve patlamaları da söndürmek gerekiyor! Yukarıdaki sözler sosyal demokratların sosyal patlama "tehlikesine" karşı ettikleri sözleri çağrıştırıyor.

Başka bir nokta: Emek ve sermaye arasındaki temel çelişkinin gelişmesi "emekçi halkın kendi hakları için yürüttüğü savaşım" ile belirlenecek. Sınıf savaşı değil, haklar için savaşım.

Son olarak şöyle ilginç bir uyarı var:

"... Bazı kapitalist ülkelerde tümüyle iç durumun, siyasetin sağa doğru köklü olarak biraz daha kaymasının uluslararası ilişkilere ciddi bir tehlike oluşturacağını belirtmek gerekir. Böyle bir gelişmenin sonuçlarını önceden kestirmek zordur ve bunların tehlikesini küçümsememeliyiz." (*agy*, s.16-17)

3. Emperyalizm ile gelişen ülkeler ve halklar arasındaki çelişkiler

Bu bölümde ilk göze çarpan, "gelişen ülkeler" teriminin kullanılmasıdır. Daha önce söylediğimiz gibi 26. Kongre Raporu'nda bunun yerine "yeni özgür ülkeler" kavramı girmişti.

Kullanılan terim ne olursa olsun 27. Kongre Raporu, bu kategorideki ülkelerin sosyo-ekonomik karakterinin, gelişmesinin ve bu ülkeler arasında gelişme düzeyi açısından olan farklılıkların üstünü kapatıyor. Bu ülkelerdeki durumu şöyle ifade ediyor:

"İnsanlığın çoğunluğunu kapsayan ulusların hayatında yavaş, çetin, ama geri çevrilemez bir sosyo-ekonomik değişimler süreci ilerliyor. Az sayıda olmayan temel değişimler getirmiş olan bu süreç, bir takım zorluklarla da karşı karşıya geldi." (*agy*, s.19)

Aşağıdaki paragraf bu zorlukların dış karışmalardan kaynaklandığını belirtiyor. Bu çerçeve içinde Rapor *borç krizini* ele alıyor.

"Borçlar sorununu alın. Gelişmiş ülkelerden her yıl yüklenip taşınan kârlarla birlikte birikmiş borçların bir tek anlamı var: Bu ülkelerin gelişme perspektifleri küçülmüştür ve şu andaki derin sosyo-ekonomik ve öteki sorunların daha da kötüleşmesi kaçınılmazdır.

"Varolan koşullarda, bu ülkeler tabii ki borçlarını geri ödeyemeyeceklerdir. Ve eğer adil bir çözüm bulunmazsa, durum, uluslararası arenada ciddi sosyo-ekonomik ve siyasal sonuçlarla yüklü olacaktır. Emperyalist çevrelerin burada yatan tehlikeye kör olduğunu söylemek yanlış olur. Fakat onların tüm ilgisi bir tek şeye iniyor. O da, gelişen ülkelerin halklarının sömürüsü ve süper sömürüsüyle, zenginliklerini arttırma sistemini nasıl kurtaracaklarıdır.

Raporda, kapitalist dünyada 1970'lerin ortalarından beri durumun "sosyal patlamalar ve siyasal dengesizliklerle yüklü" bulunduğu belirtiliyor. Bu durumun egemen sınıfları daha düşünceli bir siyaset izlemeye itecek yerde en uzlaşmaz gerici grupların öne çıktığı söyleniyor. Bu sözler, sosyal demokratların sosyal patlama "tehlikesine" karşı ettikleri sözleri çağrıştırıyor.

"Şu öteki şey de kesindir: Bu ülkelerin trilyonlara ulaşmış borcuyla, son on yılda ABD askeri harcamalarının trilyonları aşmış büyümesi arasında reddedilmez bir neden sonuç ilişkisi vardır. Gelişmekte olan ülkelerden her yıl pompalanan 200 küsur milyar dolar ve ABD askeri bütçesinin pratikte bununla aynı olması bir rastlantı değildir. Bu nedenle militarizmin, yeni sömürgeci süper sömürü sistemini korumada ve sıkılaştırmada doğrudan çıkarı vardır.

"Kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesi ve egemenlik alanının küçülmesiyle, açıktır ki yeni sömürgecilik, tekelci sermayeye, sosyal manevra, önde gelen burjuva devletlerinde sosyal gerginliği azaltma ve çalışan halkın bazı kesimlerini rüşvetle satın alma olanağı sağlama yolunun giderek artan önemde bir kaynağı oluyor. Gerçekten de olağanüstü bir kaynaktır. Zira ileri kapitalist ülkelerde bir işçinin saat ücreti, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde günlük kazançtan bazen birçok kat daha fazladır.

"Bütün bunlar ilelebet süremez. Ama tabii, bir mucize de beklenemez. Bu durum kendi kendine düzelecek değildir. ABD'nin statükoyu sürdürmek, tekellerin ve askerselendüstriyel kompleksin çıkarlarını korumak ve *yeni özgür* ülkelerde herhangi bir ilerici değişimin daha olmasını önlemek için bel bağladığı askersel güç, yalnızca durumu karmaşıklaştırır ve yeni çelişkiler yaratır. Para torbaları barut fıçılarına dönmek zorundadır. Er ya da geç, bu alanda da, kapitalizmin, bir yanda zor politikası ve utanmazca yağma ile, öte yanda eşit bir temelde işbirliği için olanaklar arasında seçim yapması gerekecek. Çözümlerin radikal olması, gelişmekte olan ülkeler halklarının çıkarına olması gerekiyor." (*agy*, s.21-22)

Burada söylenecek o kadar şey var ki nereden başlayacağımıza karar vermek zor. Ama şunları söyleyebiliriz:

1. Doğru olarak, Rapor, bu ülkelerdeki "üzücü durum", Asya, Afrika ve Latin Amerika'da ortaya çıkan çoğu çatışmanın kaynağını oluşturuyor, diyor. Ama bunu, borç kriziyle birlikte, çok endişelendiren ve korkutucu bir sorun olarak gösteriyor. Adil çözüm bulunmazsa sorun patlayacak diyor. Vurgu bu sorunun patlamasını engellemektir! Emperyalist egemen çevrelerden farklı olarak Sovyetler bu tehlikeye "kör değil". Açıkça söylenmiyor ama belli ki tehlike bu ülkelerde devrim anlamına geliyor!

2. Borçların rolü ve borç krizinin karakteri konusunda çok yanlış bir yaklaşım var. Borçların *kendisi* borçlu ülkeden çıkartılan parayı doğrudan temsil etmiyor. Tam tersine, o ülkeye para, yani sermaye borç yoluyla ithal ediliyor. Dahası bu borçların Amerikan askersel harcamalarıyla da doğrudan bir bağı yok. Nasıl olur ki ödenmeyen ve ödenmeyecek borçlar Amerikan askersel harcamalarına katkıda bulunsun? Tabii, dolaylı bir ilişki var. Ama bu ilişki borçlu ülkelerin emperyalist ülkeler tarafından genel olarak sömürülmesinden kaynaklanıyor. Yani şu anlamda: Bu sömürü emperyalist ülkeleri zenginleştiriyor ve dolayısıyla onların her alanda harcayabildiği parayı arttırıyor.

Raporda getirilen görüş sadece kulağa hoş geliyor ve şöyle bir avantaj sağlıyor: Sovyetler aynı anda ve aynı konuda, hem Batıdaki barış hareketine hem de borçlu olan ülkelere seslenmiş oluyor. Bu ciddi çözümleme değil, boş propagandadır.

3. İlginç bir nokta. Bu arada Gorbaçov yoldaş emperyalist sömürünün emperyalist ülkelerdeki toplumsal sonuçlarını dile getiriyor. Tekelci sermayeye toplumsal manevra yapma, önde gelen burjuva devletlerde toplumsal gerginliği azaltma ve emekçi halkın bazı bölümlerine rüşvet verme olanaklarını sağlıyor diyor.

Bu durumun o ülkelerin komünist partilerindeki oportünizmle bağlanması her halde beklenemezdi.

4. Borç krizinin çözümü konusunda Gorbaçov yoldaşın yaklaşımını Lenin'le karşılaştırmakta yarar var.

Tam 66 yıl önce, Lenin, Komüntern'in 2. Kongre'sinde yaptığı konuşmada, daha önce ortaya çıkan bir borç krizine çok farklı bir tutum göstermişti. Avrupa devletlerinin Amerika'ya olan borçlarının 1914-1920 yıllarında korkunç arttığını ve o ülkelerde yükselen enflasyonu ve açlığı anlattıktan sonra Lenin şöyle diyordu:

"Bu olgu gösteriyor ki dünya kapitalist ekonomisinin 'mekanizmaları' dağılıyor. Kapitalizm altında hammadde elde etmenin ve meta satmanın dayandığı ticaret ilişkileri süremiyor, çeşitli ülkelerin bir ülkenin emrinde olması temelinde yürüyemiyor. Nedeni de paranın değerindeki değişmedir. Mallarını satamazsa ve hammadde alamazsa hiçbir zengin ülke varolamaz ve ticaret yapamaz.

"(...)

"Eğer bir yandan, yığınların ekonomik durumu dayanılmaz olmuşsa ve öte yandan, Keynes'in anlattığı çözülme başlamışsa ve büyüyorsa... o zaman dünya devriminin iki koşulu olgunlaşıyor demektir." (Lenin, *agy*, c.31, S.455-457)

Nerede Lenin'in tutumu, nerede Rapor'daki tutum!

5. Lenin'in değindiği 1920'lerdeki borç krizi ve dünya kapitalist ekonomisinin mekanizmalarının bozulması, Avrupa'da faşizmin yükselişini, II. Dünya Savaşı'nın patlamasını ve Hitler'in Sovyetler'i işgalini getirdi. O yıllarda hiçbir ülke Sovyetler Birliği kadar çile çekmedi. Sovyetler o yılların cefasının, çilesinin hâlâ izlerini taşıyor.

Ölçeği 1920'lerle kıyaslanmayacak kadar büyük olan bugünkü krize Sovyetler'in tepkisi, çok açık ki, bugünkü krizin Sovyetler'in başına daha da kötü belalar getireceği korkusundan kaynaklanıyor. Bu anlaşılabilir ve kuşkusuz Sovyetler Birliği kendini fırtınadan korumak için elinden geleni yapmalıdır. Ancak Sovyetler'in kendini korumak için seçtiği yolun ne derece verimli olduğu kuşkuludur.

Bugünkü dünyanın çelişkilerini ele alırken, ikide bir gelişmenin yasallıklarından söz ettiği halde, Gorbaçov yoldaş, krizlerin, savaşların ve devrimlerin, kapitalizmin doğası ve gelişme yasaları gereği onun zorunlu sonuçları olduğuna hiç değinmiyor. Borç krizi de böyle ele alınıyor. Şöyle deniyor:

"Er ya da geç bu alanda da kapitalizmin bir yanda zor politikası ve utanmazca yağma ile, öte yanda eşit bir temelde işbirliği için olanaklar arasında seçim yapması gerekecek. Çözümlerin radikal olması, gelişmekte olan ülkeler halklarının çıkarına olması gerekir." (*agy*, s.21-22)

Bir kez, bu sözler, kapitalizmin, kriz döneminde, köşeye sıkıştığında böyle bir seçim yapabileceği gibi bilimsel olmayan bir varsayım yapmak anlamına gelir. Sonra, 'kapitalizm' dediğinde Gorbaçov yoldaş genel olarak batı emperyalizmini, özel olarak da ABD'yi kastediyor. Böylece, borçlu ülkeler kapitalizminin güdülerini, çelişkilerini, krizlerini ve hırslarını hiç dikkate almamış oluyor. Üçüncüsü, "halkların çıkarına çözümler"den söz ederken Gorbaçov yoldaş, böyle çözümleri bu halklardan başka birilerinin bulup uygulamasını kastediyor. Son olarak da, çözüm bulmak ve borç krizinin kötü sonuçlarını önlemek için işbirliğini *gerekli* gördüğü için aynı zamanda *olanaklı* da görüyor. Bu da bilimsel değildir.

Tüm bu bilimsel olmayan varsayımlar ve bunlara dayalı herhangi bir politika, borç krizine ya da başka tehlikelere karşı Sovyetler Birliği için hiçbir savunma sağlamaz.

4. Global çapta çelişkiler

Bu bizi raporun bu bölümünün ele aldığı son çelişkiler gurubuna getiriyor: Global çapta çelişkiler. Burada çevre kirliliğine, doğal maddelerin tükenmesine ve kültürün korunmasına özel önem veriliyor. Rapor şöyle söylüyor:

"Tüm insanlığı etkileyen evrensel sorunlar bir ya da birkaç gurup devlet tarafından çözümlenemez. Bu, dünya çapında bir işbirliği, ülkelerin çoğunluğunun yakın ve yapıcı eylem birliğini gerektirir. Bu işbirliği, tam eşit haklar üstüne ve her devletin bağımsızlığına saygı gösterilerek olmalıdır. Bu, kabul edilmiş kararlara ve uluslararası hukuk standartlarına içtenlikle uyma temeli üstüne oturtulmalıdır. Yaşadığımız dönemin ana istemi budur." (*agy*, s.22)

Bu tür konularda Gorbaçov yoldaşın uluslararası çapta işbirliği önermesinin anlamı ve yeri var. Çünkü bu sorunlar ulusal sınırların dışına taşıyor. Ancak kültürün korunması konusunda getirilen görüşle ilgili olarak aynı şeyi söyleyemeyiz. Bir paragrafta Rapor şöyle diyor:

"Hayatın kendisi, kültürü güvenceye alma, onu burjuva çürümesinden ve serseriliğinden koruma sorununu çıkarıyor. Bu en önemli dünya çapında görevlerden biridir. Emperyalizmin kültür alanında bugünkü uygulamalarının uzun erimli psikolojik ve moral sonuçlarını ihmal edemeyiz. Doludizgin ticarilik saldırısı ve güce tapma, ırkçılığın, düzeysiz güdülerin propagandası, suç dünyasının ve toplumun 'alt derinlikleri'nin yöntemleri ile kültürün fakirleşmesi insanlık tarafından reddedilmelidir ve mutlaka reddedilecektir." (*agy*, s.22-23)

Bu sorun herhalde yalnızca sosyalist ülkeler arası ilişkiler çerçevesi içinde getirilebilecek bir sorundur. Zira gelişmiş ya da gelişmemiş, kapitalist ülkelerin, kültürü burjuva çürümesinden ve serseriliğinden korumak için işbirliğine nasıl girebileceklerini anlamak çok güçtür.

Bunun da ötesinde, faşizmin, ırkçılığın, güce tapmanın vb. propagandasını sınırlama ihtiyacı bir yana, kültürü burjuva çürümeye karşı korumanın tek gerçek yolu sosyalist kültürü geliştirmektir. Kısıtlamalar, sansür vb. yalnızca çok sınırlı bir rol oynayabilir.

Sosyal demokratların tekellere ve emperyalizme karşı olmadıkları açığa çıkıyor.

Sosyal dem kratların emp ryalistleşme t laşı

Türkiye kapitalizminin burjuvaziye sunabildiği manevra alanı o kadar dar, o kadar kısıtlı ki, işçi-emekçi dostu görünmekle görevli sosyal demokrat partileri sıkıştırıyor, sık sık kendi sınıf özlerini açıkça gözler önüne seren gaflar yapmaya zorluyor.

Bunlardan biri, SHP'nin son zamanlarda yükselttiği(!) "toplumsal barış için toplumsal diyalog" belgisidir.

Bu belgi kuşkusuz sosyal demokrasinin sınıf özüne, üstlendiği siyasal işleve tamamen uygun bir belgidir.

Ancak işler burada bitmiyor. Emperyalist ülkelerde bırakalım sosyal demokrat partileri, komünist partileri bile "toplumsal uzlaşma" belgisiyle ortaya çıkabiliyor ve işçi sınıfından büyük bir tepki görmeden sanatını icra edebiliyor. Ama bugün Türkiye'de sınıf çelişkileri o kadar keskin, burjuvaziyle işçi, emekçi yığınlar öylesine karşı karşıya gelmiş durumda ki, "toplumsal uzlaşma" sözü, işlevinin özü sınıf uzlaşmacılığı olan bir partinin ağzında bile abes kaçıyor. Türkiye gerçeği bu partilerden görevlerini yerine getirebilmeleri için çok daha "sol", çok daha "işçi-emekçi dostu" elbiseler giymesini istiyor.

SHP'nin bu gerçeğin farkında olmadığını sanmayalım. Farkındadır ama, Türkiye gibi muazzam ölçüde patlayıcı madde birikmiş bir ülkede, bir burjuva partisi için "çok fazla soldan çalmak" da başlı başına bir tehlikedir.

SHP'nin bir sağa bir sola yalpalayan, sık sık kendi burjuva özünü açık eden bir siyaset izlemesi bu çelişkili durumun bir yansımasıdır.

SHP, "toplumsal barış için toplumsal diyalog belgisi altında iki "büyük" eylem gerçekleştirdi. Bunlardan biri 1 Mayıs kutlaması, öbürü SHP-TÜSİAD yakınlaşmasıdır.

SHP'nin 1 Mayıs'ı "toplumsal barış" yaftası altında kutlaması kuşkusuz sınıf bilinçli işçilerin, ileri işçilerin tüylerini diken diken etmiştir ve işçi sınıfına karşı işlenmiş büyük bir suçtur. Ancak bu suç, geçen sayımızdaki "1 Mayıs proletaryanın malıdır "başlıklı yazımızda ele alındığı için biz üzerinde durmayacağız.

SHP-TÜSİAD yakınlaşmasına gelince. Bu yakınlaşma, sosyal demokrasinin gerçek yüzünü pek fazla açığa çıkardığından olacak, gerek SHP içinde, gerekse küçük burjuva sollar arasında büyük tepkiler yarattı. Hatta bir SHP taşra yöneticisi hızını alamayıp "sermayenin sol partisi olmayacağız" dedi.

SHP'nin "sermayenin sol partisi" bile olamadığı bir yana, SHP-TÜSİAD yakınlaşması SHP'nin dayandığı sınıfsal kesimin çıkarları açısından, üstlendiği siyasal işlevin özü açısından hiçbir şekilde gaf değildir.

Tekeldışı burjuvazinin sözcülüğünü yapan bir siyasal partinin, tekellerin tüm ekonomiyi doğrudan egemenliği altına aldığı bir Türkiye'de, ülkenin en büyük tekelcileriyle diyalog araması kadar doğal birşey olamaz.

Öte yandan SHP, iktidar olmaya hazırlanan bir partidir. Tekelci kapitalizmin egemenliği altındaki bir ülkede iktidara gelen bir burjuva partisinin, ne kadar sol geçinmeye çalışırsa çalışsın, "tekellerin çıkarlarına rağmen" bir siyaset izleyebileceğini düşünmek, tarihin tersine işleyebileceğini söylemekle aynı şey olur.

Ama küçük burjuva sollarımız tam da böyle söylüyorlar. Bunu *Gün* dergisinden verdiğimiz bir alıntıyla örnekleyelim:

"Sosyal demokrasi tekellerle halkın çıkarlarını uzlaştırma hayalciliğine devam etmeyi ve çıkmaz sokaklara dalmayı mı *tercih edecektir?* Yoksa emekçilerin, *tekellerin dışında kalan tüm toplumsal kesimlerin* hak ve çıkarları yolunda, kalkınma ve demokrasi için *tekellere karşı ortak mücadelesi mi savunulacaktır.* Başka bir deyişle, 'gerçekçi ve uzlaşmaya dayanan politika' *tekelleri de içerecek midir,* yoksa bu politika *tekellerin egemenliğine karşı ulusun ezici çoğunluğunun birleşik mücadelesini örmeyi mi, amaçlayacaktır?" (Gün,* Nisan 1986) (abç)

Gün dergisinin yukarıdaki fikirlerde saklı duran aşırı sağ oportünist cephe, demokrasi, vb. anlayışına girmeyeceğiz. Ancak *Gün* dergisinin tarih anlayışı gerçekten ibret vericidir ve düpedüz gericidir. Tekellerden sonraki adımın sosyalizm olduğu gerçeğini göremeyen idealist bir anlayıştır. "Tekellere karşı mücadele" adı altında (ki sosyal demokrasi "örecek") rekabetçi kapitalizm özlemini dile getiren ..r anlayıştır.

"Tekellere karşı olmak", "tekelleri sınırlamak" vb. görüşleri sosyal demokrasinin de kullandığı kavramlardır. Nitekim TÜSİAD-SHP görüşmesi sırasında SHP yöneticileri de bu tür gördü. Hangi sosyal demokrat parti "tekellere karşı savaşım ördü"? SHP'nin tekellere karşı sözler ederken TÜSİAD'la toplantı halinde olması anlamlı değil midir?

sözler ettiler. Ancak sosyal demokrasinin bu kavramları kullanmasıyla küçük burjuva sollarının kullanması arasında önemli bir fark vardır.

Sosyal demokrasinin bu kavramları kullanışının bir yönü propaganda amacıdır. Dünya bu kadar sosyal demokrat iktidar

İkinci yönü, sosyal demokrat iktidarlar, işlevleri sosyal patlamaları daha fazla kırıntılar dağıtarak önlemek olan partiler olduklarından belki tekellerden biraz daha fazla "özveri" isteyen partilerdir. Ama bu istenen "özveri"nin tekelci kapitalizmin egemenliğini biraz daha sağlama almaktan başka bir anlamı var mıdır?

Türkiye sosyal demokrasisine gelince, onun sınıfından, bir parça kırıntı dağıtmak için bile isteyebileceği bir "özveri" yoktur. Tam da bu nedenle Gürkan, SHP-TÜSİAD görüşmesinde, "iç sömürüye yönelmeyen tekellere" söylenecek sözlerinin olmadığını belirtmiştir.

Sosyal demokrasinin "tercihi" emperyalist, dış ülkelerin işçi sınıfının sömürüsünden elde ettiği kârlar nedeniyle içte işçi sınıfının boğazını sıkmak durumunda kalmayan bir burjuvazidir. Kırıntılar dağıtarak "toplumsal uzlaşma"nın, sosyal demokrasinin iktidarını tatlı tatlı sürdürebileceği bir ortamın nesnel temelini yaratabilecek bir burjuvazidir.

SHP-TÜSİAD görüşmesinde SHP yöneticilerinin sözü döndürüp dolaştırıp AET üyeliğine getirmeleri de bu açıdan çok anlamlıdır.

Toplantı boyunca gerek Gürkan gerekse İnönü, işadamlarını, sosyal demokrasinin AET kapılarını açabilecek tek anahtar olduğu konusunda ikna etmeye çabaladılar. Gürkan bu konuda gazetecilere şöyle dedi:

"Ortak yanımız, Türkiye'nin AET içinde yer almasını istemektir. Bunu isteyen her gücün çoğulcu demokrasiyi de içine sindirmiş olduğunu kabul ediyoruz." (*Cumhuriyet*, 30 Nisan 1986).

Gürkan'ın AET üyeliğiyle Türkiye'de demokrasi arasında kurduğu bu ilişki, Ecevit tarafından da uzun bir süredir sık sık yinelenmektedir.

Ecevit Madrid ziyareti sırasında *Cumhuriyet*'le yaptığı bir söyleşide "Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olması gereklidir... Ve bu gereklilik ekonomik nedenlerden çok siyasal nedenlere dayanmaktadır" demiş, AET üyeliğinin Türkiye'de demokrasi için güvence olduğunu belirtmişti.

Ecevit de, SHP yöneticileri de Avrupa gezileri sırasında görüştükleri sosyal demokrat politikacılara bu görüşü anlattılar. Türkiye'de demokrasiden yanaysanız Türkiye'nin AET üyeliğini engellememeli tam tersine üye olması için çalışmalısınız dediler.

Sosyal demokrat liderlerin AET'ye üye olmakla demokrasiyi bu kadar ısrarla birbirine bağlamaları, üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Bir kere AET'ye üyelik eşittir demokrasi anlayışı bugün için pratik olarak belki doğrudur ama teorik bir doğru değildir. AET ülkelerinin altındaki emperyalist kârlar bir çekilsin, buradaki burjuva demokrasilerinin ne olacağını anlamak zor değildir.

İkincisi, sosyal demokratların AET üyeliğiyle demokrasiyi bu kadar birbirine bağlamalarının, AET üyeliği için burjuva demokrasisinin belli bir düzeyde işliyor olması gerekir anlayışından daha derin bir mantığı vardır.

AET pazarlarının, özellikle tekstil, ayakkabı vb. "Avrupa kalitesinde mal üretme" temelinde kurulmuş sanayiler için can alıcı bir önemi vardır.

Öte yandan, AET üyeliği Türkiye kapitalizminin Avrupa sermayesi ve teknolojisiyle birlikte diğer az gelişmiş ülkelere açılmasını kolaylaştıracaktır.

Görüldüğü gibi sosyal demokratlar, AET kapılarını "Türkiye'de demokrasi" adına zorlayarak aslında Türkiye'de ılık burjuva demokrasinin nesnel temelini döşeme hayali kurmaktadırlar.

Ama bu hayalleri pek gerçekçi değildir. Bir kere AET üyeliğinin Türkiye kapitalizmine getirecekleri yanında belki ondan çok daha fazla götürecekleri vardır.

Öte yandan alt emperyalist bir ülke katına "yükselmek" birdenbire köşeyi dönüvermek anlamına gelmiyor.

Emperyalist dünyanın hiyerarşik kurtlar sofrasında altemperyalist bir ülke olmanın çok ciddi sorunları vardır.

Son olarak, herşey yolunda gitse bile, sosyal demokratların hayallerine kavuşabilmeleri övle birkaç yılın işi değildir. Türkiye'de ise işçi sınıfı yıllardır üstüne bindirilen korkunç sömürünün, baskı ve haksızlığın biriktirdiği öfkeyle gümbür gümbür gelmektedir.

İşçi sınıfı Türkiye kapitalizminin emperyalistleşmesine zaman tanımayacak onu tarihin çöplüğüne kısa yoldan gönderecektir.

Aliye P. Atılgan

SHP 1 Mayıs'ta neden miting yapmadı?

1 Mayıs'tan sonra yaptığı bir basın toplantısında Gürkan şöyle söyledi:

"Çalışan kitlelerin kusuru bulunmayan ama kurbanı olduğu bir katliam dolayısıyla 1 Mayıs'ın bayram olarak kutlanması kaldırılmıştır. Bu nedenle emeğe ve emekçiye duyduğum saygıyı kutlamalarla, coşkularla, sevinçlerle, törenlerle göstermek olanağına sahip değilim..." (*Yankı*, sayı 10, s:10)

Bir kez burada ciddi bir tutarsızlık var. Bilindiği gibi cunta bahar bayramını kaldırdı ama 1 Mayıs'ın kutlanmasını yasaklamayı unuttu! Nitekim böyle bir yasal gedik olduğu için SHP "muazzam bir kahramanlık" yaparak 1 Mayıs'ta bazı "kutlamalar" düzenledi. SHP aynı gedikten yararlanarak 1 Mayıs'ta Taksim'de miting de düzenleyebilirdi. Ama iş buraya gelince "emeğe duyduğumuz saygıyı törenlerle gösterme olanağına sahip değiliz" diyorlar. İsteselerdi bal gibi de sahiptiler.

SHP'nin yasal gediklerden "yararlanmasını" belirleyen yasal gedikler değildir. "Toplumsal patlamayı önleme" kaygısıyla SHP icabında, yasalar engel deyip birşey yapmıyor, icabında ise yasal gedik olduğu halde yeterince yararlanmıyor. Çünkü SHP'ye asıl sansür yasalardan değil sosyal demokrat dozda da olsa, kendi karşı devrimciliğinden geliyor. SHP öz sansürlüdür. Günün birinde SHP yasalara karşı bir iş yaparsa bilin ki bu, kötüler arasında en iyi seçim olmuş, "toplumsal patlama" kapıya dayanmıştır.

SHP, "toplumsal barış" toplantısını hangi yasal gedikten yararlanarak düzenlediyse, 1 Mayıs'ta miting de düzenleyebilirdi. Kendi istemediği için düzenlemedi. Bir yandan da 1 Mayıs'ın kutlanması için ille de resmen işçi bayramı olarak kabul edilmesi gerekirmiş gibi konuşuyor. SHP hiç kimseyi aldatamaz.

Gürkan'ın konuşmasının bir noktası da 1 Mayıs'ın neden "kaldırıldığına" ilişkindir. 1 Mayıs'ın bayram olarak kutlanması 1 Mayıs 1977'deki olay yüzünden mi kaldırıldı? Bir kez "kaldırılan" bahar bayramı, 1977'de kutlanan ise gerçek 1 Mayıs'tı. Faşist cunta işçi sınıfından korkusundan bahar bayramını bile kaldırdı. Gürkan ve sosyal demokratlar faşizmin yaşandığını unutturmak istiyorlar.

S. Günbudak

Öğrencilerin demokratik örgütlenmesinin önünde bugün iki büyük engel duruyor: Yasal, yasal olmayan baskılar ve dükkancı anlayış.

Dükkancı anlayışa son

Yoldaşlar,
Sizlere, benim de okumakta olduğum bir fakültede yürütülen dernek kurma çalışmaları hakkında bilgi vermek istiyorum.

Dernek, kurucu üyeleri tamamlayıp tüzüğünü hazırladıktan ve bürosunu kiraladıktan sonra, geçtiğimiz günlerde başvurusunu yaptı.

Polis iki hafta süreyle kurucu üyeleri, tüzüğü didik didik inceledi. Gerekli tüm belgelerin tamam olması, kurucu üyelerin tüm yasal koşullara uygun olması Dernekler Masası'ndaki polisleri çok sinirlendirdi.

Bunun üzerine yasal olmayan yolları denemeye başladılar. Dernek başkanını emniyet amirliğine çağırarak rektörlüğün izin belgesinin eksik olduğunu söylediler. Başvuru dosyasını geri almasını istediler. Arkadaşın itiraz etmesi üzerine tokatlarla, küfürlerle üzerine yürüdüler.

Polis, yasal açıdan tamamen haksızdır. Çünkü, birincisi öğrenci derneği kurmak için, yasaya göre, rektörlük izni gerekli değildir. İkincisi gene yasaya göre, bir dernek başvuru yaptıktan sonra tüzel kişilik kazanır. Başvuru dosyası eksik bile olsa bu böyledir. Polis dosyayı geri veremez ancak eksik belgenin tamamlanmasını isteyebilir. Ama uygulama hiç de böyle olmuyor.

Polis yalnızca bizim dernek için değil tüm Türkiye çapında öğrenci derneklerinin kurulmasını önleyebilmek amacıyla kendi devletinin güdük yasalarını bile çiğneyip geçiyor. Öte yandan üniversitelerde faşist öğrencilerin dernek kurması için elinden geleni yapıyor. Bu çaba, İstanbul Üniversitesi'nde yoğun olarak görülüyor.

Dernek kurucusu arkadaşlar şimdi mahkemeye başvurmaya hazırlanıyorlar.

Şubat'tan bu yana, Ankara'daki ODTÜ Öğrenci Derneği'nde tüm öğrenci derneklerinin katıldığı üç toplantı yapıldı. Bilindiği gibi Türkiye'de 65 dolayında kurulmuş ve kurulma çalışmalarını sürdüren öğrenci derneği var.

Bu toplantılarda, öğrenci derneklerinin birliğinin sağlanması, kurulma aşamasında çıkarılan engeller ve bunları aşma yolları, derneklerin demokratik bir işleyişe kavuşturulması gibi konular üzerinde tartışıldı. Ayrıca ortak bir yayın üzerinde de duruldu.

Bu ortak yayın konusunda çok ilginç gelişmeler oldu. Kısaca anlatayım. *Yarın* dergisi ve kuyrukçuları ortak yayın konusuna dört elle sarıldılar. Çoğunlukta oldukları için yangından mal kaçırır gibi bu ortak yayını tekellerine almak istediler. Oradaki öğrencilerin üstüne yürüyerek, gözdağı vererek, ikinci bir "*Yarın* dergisi yazı kurulu"ndan başka bir niteliği olmayan bir yayın kurulu oluşturdular.

Bazı arkadaşlar yaptıkları konuşmalarla bu kişileri teşhir ettiler. Ortak yayın çıkarılacaksa, bunun gurupçu bir yaklaşımla çıkarılmaması gerektiğini söylediler.

Gökyüzü dergisi taraftarları ise ortak yayının *Yarın* tarafından ele geçirilmesini engellemek için önce *Yarın* dergisi taraftarlarına karşı bir konum aldılar. Ama sonradan *Yarın* taraftarlarıyla yayın kurulu pazarlığına oturdular. Yani sizin anlayacağınız eski dükkancı mantık bu guruplar arasında aynen sürüyor.

Üniversiteler kaynıyor. Vizeler, harçlar, görülmemiş derecede sık sınavlar, gerici yönetmelikler, sağlıksız yemek ve barınma koşulları, yurtlardaki baskılar, sosyal kültürel, sportif çalışmaların engellenmesi, herşey gençliğin öfkesinin katlanarak artmasına neden oluyor. Birbiri ardına küçük küçük eylemler, olaylar patlıyor. Boykotların, direnişlerin, gösterilerin tüm öğrenci gençliği kaplayacağı günler uzak değildir.

Gençliğin devrimci enerjisini tek bir kanalda toplayabilmek, herşeyden önce, her türlü dükkancı anlayıştan uzak, demokratik, öğrenci sorunlarının çözümü için militan, birleşik eylemler yükselten ve aynı zamanda da siyasal farklılıkları bulandırmayan bir örgütlenmeyi sağlayabilmekten geçiyor. Biz, bulunduğumuz her okulda bunu gerçekleştirebilmek için çalışıyoruz. Hepinizi yoldaşça selamlarım.

Mehmet Can Göktuğ, İstanbul

Bu yürüyüş, tıpkı 60'larda olduğu gibi, öğrenci hareketinde bir dönüm noktası oluşturabilir.

Faşizm sonrası ilk uzun yürüyüş

9 Eylül Üniversitesi'ne bağlı İzmir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin 8 öğrencisi, mayıs ayı içinde bir uzun yürüyüş düzenlediler.

Polisin izlemek için seferber olduğu "Gençliğin üzerindeki baskıları protesto" yürüyüşü İzmir'den Ankara'ya yapıldı. Bu yürüyüş faşizm sonrasının ilk uzun yürüşü olma özelliğini taşıyor.

Öğrenciler İzmir'den Ankara'ya yürürken, yol boyunca geçtikleri yerlerde bildiri dağıttılar, imza topladılar, halktan ve gençlerden, öğrenim ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin destek istediler.

Her yerde resmi ya da sivil polisin "koruması" altında tutulan gençler, Ankara'ya yaklaştıkları sırada, Temelli bucağında jandarma tarafından gözaltına alındılar. Haklarında Polatlı Cumhuriyet Savcılığı'nca bir de kamu davası açılan yürüyüşçü gençler, serbest bırakıldıktan sonra Ankara'da Meclis Başkanı Necmettin Karaduman'la görüştüler.

9 Eylül Üniversitesi'ne bağlı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci Derneği'nin üyesi olan öğrencilerin Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı'na iletmek üzere hazırladıkları dilekçede yüksek öğrenim gençliğinin çeşitli sorunları dile getiriliyor.

Gençler, YÖK'ün kaldırılmasını istiyor, polisin öğrencileri yurt ve evlerden toplamasına karşı çıkıyorlar. Ayrıca, harç sisteminin eşitlik ilkesine ters düştüğüne, üniversitelerden dizenli olarak öğrenci atıldığına dilekçelerinde yer veriyor, dernek kurma çalışmalarının engellenmemesini istiyorlar.

Yürüyüşçü gençlerin bir sözcüsü şöyle dedi: "Gençlerden, özellikle üniversitelerde okuyan gençlerden büyük destek bekliyoruz. Biz yanması muhtemel büyük bir ateşin kıvılcımı olduk." (*Milliyet*, 22.5.1986)

Bildiğimiz gibi, 1960'lı yıllarda gençler, İstanbul'dan Ankara'ya "özel okulları protesto yürüyüşü" düzenlemişlerdi. Bugüne göre oldukça geri bir bilinçle yürütülen bu ilk uzun yürüyüş, buna rağmen öğrenci hareketinin yükselişinde çok önemli bir rol oynamıştı.

Daha sonraki yıllarda yapılan Zonguldak-Ankara yürüyüşü ise gençlerin o yıllarda yükselttikleri eylemlerin en fazla yankı uyandıranlarından biri olmuştu.

Şimdi yapılan İzmir-Ankara yürüyüşü, herşeyden önce, öğrenci gençliğe onurlu mücadele tarihini yeniden anımsatması açısından çok önemlidir.

Öte yandan, öğrenciler arasında biriken patlayıcı maddenin yoğunluğu, öğrenci eylemlerinin giderek sıklaşması düşünüldüğünde faşizm sonrasında yapılan bu ilk uzun yürüyüşün katılımı, içeriği ne olursa olsun, tıpkı 60'lı yıllarda yapılan ilk uzun yürüyüş gibi, öğrenci hareketinde önemli bir dönüm noktası olabileceğini söyleyebiliriz.

Öğrenci gençlik içindeki hareketlenme güzel bir eğri çiziyor. Demokratik haklar, demokratik üniversite için verilen kavga sıçramalar yaparak, her seferinde yeni bir kapıyı aralayarak ilerliyor.

Ve yaşam, herhangi bir demokratik istemin yükseltilmesi halinde bile, öğrenci gençliğin *burjuva devleti* karşıya 'alması gerektiğini pratikte gösteriyor.

Gerici sınav ve disiplin yönetmeliğinden, fişleme amacına dönük anketlere, sağlık sorunlarından yönetime katılma sorunlarına dek yükseltilen her istemde öğrenciler *devletle* karşı karşıya kalıyorlar. İzmir-Ankara yürüyüşünü gerçekleştiren gençlerin başına gelenler bu açıdan çok anlamlıdır.

Öte yandan, işçi sınıfı, yüz binlik mitinglerle, yürüyüşlerle, grevlerle, genel grev kararlarıyla *başta* yürüyor.

Kapıları araladıkça daha militan, daha yığınsal gösterilerin, eylemlerin yolunu açan öğrenci hareketi, baştan giden işçi sınıfı hareketi ile, sınıf düşmanımız burjuvaziyi daha fazla titretecektir.

O halde, meydanları daha yığınsal daha militan eylemlerle yeniden zaptetmek için bütün kapıları zorlayarak ileri!

Salih Can

TKP IV. Programı'ndan

"Emperyalizme, faşizme karşı eylemci bir geleneği olan yüksek öğrenim gençliğine, burjuva devletin gericileşmesi oranında saldırılar artmaktadır.

"Gençliğimiz için şu haklar acil önem taşımaktadır:

"1. Genç işçilere işyerinden ücretli izinle eğitim hakkı,

"2. Eğitim ile endüstriyel üretimin kaynaştırılması,

"3. Her düzeyde parasız eğitim, yaygın burs uygulaması, gençliğin ihtiyaçlarına yanıt verecek iyi ve ucuz yurt sağlanması,

"4. Eğitimin gerici içeriğinden arındırılarak toplumsal gelişmenin gerekleri yönünde yeniden örgütlenmesi. Gençliğin eğitimin planlanmasına katılımı,

"5. Üniversitelere tam özerklik verilmesi, seçimle oluşturulmuş öğrenci temsilciliklerinin öğrenim birimlerinin yönetimine doğrudan katılımı."

(TKP-*İşçinin Sesi* IV. Programı, s.42-43)

Burjuva kadın dernekleri kadın sorununa eğiliyoruz diye pastalı börekli toplantılar düzenliyor ama işçi mahallelerinde

Boş tencerede öfke kaynıyor

Bugün dünden çok daha bilinçli ve deneyimli işçi emekçi kadın, işçi sınıfının savaşımına, yaklaşan devrim savaşına aktif olarak katılmaya hazırlanıyor.

Türkiye'de işçi emekçi kadın öfke doludur. Bu öfke, küçük küçük sokak eylemlerinde, yol kesmelerinde, belediye basmalarında, mitinglere yüksek katılımda vb. çoktandır açık bir biçimde yansıyor. Bu yansımaların boyutunun giderek büyüdüğü de açıkça gözleniyor.

Nasıl olmasın?

İşçi, emekçi kadın nasıl öfke dolu olmasın? Onun ücreti düşük ücretlerden de daha düşüktür. İşçi ailesinin geliri ailenin asgari gıda ihtiyaçlarını bile karşılamaz durumdadır. İşçi kadın çoluğunu çocuğunu besleyememenin sıkıntısı içindedir.

Işçi, emekçi ailesinin karşı karşıya olduğu sayısız sorunlar en başta kadının önüne sıralanıyor. Çocukların eğitim masraflarına yetişemiyor. Buna karşılık çocuklar düzgün bir eğitim de alamıyor. Bakanlık ihtiyacı karşılayacak sayıda öğretmen çalıştırmıyor. Eğitimin içeriği şu-bu bakanın abuk-sabuk fikirlerini yansıtır biçimde doldurulup boşaltılıyor.

Tüm burjuva değerleri, bu arada ahlak da çöküyor. Bu çökenin yerine işçi sınıfının değerleri geçene kadar durum, çürüme, ahlaksızlık olarak, işçi emekçi ailenin, özellikle de kadının önünde büyük bir sorun oluşturuyor.

Yalnızca gerici, baskıcı değil aynı zamanda yalancı olan 1982 Anayasası bakın ne diyor:

"Devlet, *ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması*...için gerekli tedbirler alır, teşkilatı kurar." (abç) (Madde 41)

Devlet burjuva ailelerin huzur ve refahını sağlamak için her türlü tedbiri alıyor ama işçi, emekçi ailenin, en başta da kadının karşılaştığı sorunların bu devlet eliyle değil, savaşımla çözüleceği artık iyice anlaşılmıştır.

Farkındadırlar

Burjuvazi işçi emekçi kadında biriken öfkenin farkındadır. Bunun nereye gittiğini açıkça görüyor. Ayrıca işçi emekçi kadının, daha 1970'lerdeki bilinç düzeyiyle, devrimci durum yıllarında neler yaptığını da hatırlıyor.

İşçi emekçi kadınlar sınıf savaşında yerlerini almışlardı. Bilinç ve deneyimleri bugün çok daha ileridir. Faşizm yıllarında çektikleri, bugünkü dayanılmaz çileleri onları iyice bilemiştir.

Bunlar burjuvaziyi "çözüm" aramaya itiyor. Burjuvazi çeşitli taktiklerle emekçi kadınların yükselen savaşımını yolundan saptırmak için hazırlık yapıyor.

Bir yandan feminizm kurtuluşmuşçasına öne sürülüyor. Bu, işçi kadınla işçi erkeğin birlikte gerçek çözüm yoluna, kapitalizmi yıkmaya yönelmesini engelleme işlevi taşıyor. Öte yandan bütün burjuva partiler kadın sorununa eğiliyor, burjuvazi eliyle uydurma kadın örgütleri, vakıfları kuruluyor.

Artan ilgi

Burjuvazinin bütün kesimlerinin kadın sorununa yönelik "hassasiyeti" arttı.

SHP bundan bir süre önce örgütüne "kadınlara yönelin" direktifini vermişti. Buna uygun olarak 8 Mart'ta toplantılar düzenledi.

DYP de kadınlara yöneliyor. Cindoruk çeşitli bölgelerde kadınlarla toplantılar yaptı. Ayrıca Cindoruk'un Semra ve Zeynep Özal ile uğraşması, bunların mücevherlerini, lüks yaşamını, servetini konu yapması boşuna değildir.

Burjuvalar kendi aralarındaki didişmelerde birbirlerine olmadık şeyler söylerler ama iş, kendi deyimleriyle "servet düşmanlığına" geldi mi, yani kapitalizme dokundu mu, burada durmayı bilirlerdi. DYP bir süredir bu noktada duramıyor. Bunun nedeni DYP'nin servet düşmanlığı yapması değil, Özal ailesinin şımarık davranışlarına karşı emekçi kadınlarda biriken öfkeyi boşaltma çabasıdır.

Nitekim, bu konuda ANAP da taktik değiştirdi. Önceleri, Amerika taklitçiliğiyle Semra Özal "first lady" havalarda öne sürülmüştü. Lüks yaşamı, "şık" kıyafetleri, mücevherleri konu edilmişti. Böylece "başbakanın hanımı"nı "ulusal gurur" kaynağı olarak kullanabileceklerini sanmışlardı. Ancak bu ters tepti.

Alışmış kudurmuştan beterdir. Fazlaca değişmiyor ama şimdi, arada bir de olsa, bayan Özal'ın kuru fasulye, pilav ve soğan yediği, Sümerbank'tan alış veriş ettiği gibi haberler verilerek manzara değiştirilmek isteniyor. Şimdi Semra Özal, yalnızca yiyici değil, daha "yaraşlı" bir kişi olarak öne sürülüyor.

Bayan bakanlar kurulu da neymiş?

Son sıralarda ortaya "bayan bakanlar kurulu" çıktı!

Türkiye'deki bakanlar kurulunun, Batı tipi bir burjuva işleyiş açısından bile meşruluğu sıfırdır. Kasım 1983'teki gibi zorbalıkla hokkabazlık karışımı bir seçimle başa gelen bu hükümetin kendisi delikten geçemezken, şimdi bir de bakan eşleri piyasaya sürüldü. Adına da "bayan bakanlar kurulu" deniyor.

Bu küstah girişimin amacı, hareketlenen işçi emekçi kadının dikkatini, bakanların "hareketli" eşlerine çekmektir. Bu amaçla "bayan bakanlar kurulu" ne yapıyor, bir de ona bakalım:

"Bayan bakanlar kurulu, Semra Özal'ın başkanlığında Gölbaşı'nda toplandı. Toplantıda moda, yemek tarifleri, dernek faaliyetleri ve zayıflama rejimi konuları tartışıldı. Ama 10 çeşit pasta, 75 porsiyon dolma, 8 kilo tavuk, 12 kilo su böreği, 180 içli köfte ve 10 tencere yoğurt yendi." (*Tercüman*, 1 Mayıs 1986)

Böylece "bayan bakanlar kurulu" çok "verimli", "bereketli" bir "hareketlilik" içinde olduğunu işçi emekçi kadına, kendisi çok güzel sergilemiş oldu.

Bir de geçenlerde Semra Özal'ın başkanlığında, "Türk kadınını güçlendirme vakfı" kuruldu. (*Milliyet*, 1 Mayıs 1986) Bakın vakfın yönetiminde kimler var:

Semra Özal-Anavatan, Aynur Yurtçu (İzmir ANAP İl Başkanı'nın eşi)-İzdaş Holding, Füsun Topbaş (ANAP İst. İl Başkanı'nın yakını)-Bahariye Mensucat, Lale Tara-Enka Holding, Emine Cerrahoğlu-Cerrahoğlu Gurubu, Türkan Sabancı-Sabancı Holding, Mine Deniz Karamehmet-Çukurova Holding, Meral Kubalı-Yaşar Holding, Necla Kavala-Kavala Gurubu, Nedret Tacıroğlu-Tacıroğlu Gurubu, Güzide Kılıç-Rothmans.

Cinsiyeti kadın olan tekelci, holdingci burjuvalardan oluşan ve adeta ANAP'ın kadın kolunu oluşturan bu vakıf, "Türk kadınını" değil, olsa olsa, "Türk tekelci burjuvazisini" güçlendirebilir.

Vakfın, bazı açılardan gerçekten büyük lideri Semra Özal, Hindistan seyahatinden dönüşte şöyle demişti:

"Çalışanlara ödenen ücretlerin düşüklüğü karşısında kulaklarıma inanamadım. Bize hizmet eden bir şoför ayda 50 dolar alırmış." (*agy*)

Doları 700 lira kabul edersek, 50 dolar 35 bin lira eder. Biz de kulaklarımıza inanamadık doğrusu! "Türk kadınını güçlendirme vakfı"nın lideri Semra Özal, Türkiye'de milyonlarca emekçinin bundan daha düşük bir gelir karşılığı çalıştığını, kadın emekçilerin daha da kötü durumda olduğunu, pahalılığın ise Hindistan'dan daha hızlı arttığını bilmiyor mu acaba?

Kadınlar yine alanları, sokakları dolduracak.

Yasalar bu alanda da deliniyor

Türkiye'de yasal sistem genel olarak bir kördüğüme benzemektedir. Yasalar anayasayla, anayasa yasalarla, bazı mahkeme kararları ve uygulamalar hepsiyle birden çelişir durumdadır. Kadın sorunu bu çelişkilere bir alan daha açtı.

Siyasal partiler yasasına göre partilerin kadın kolları kurması yasaktır. Emekçi kadının öfkesi burjuvazinin gırtlağını sıkmaya başlayınca, bütün partiler "kadın sorununa" yöneldiler. Bu furya içinde siyasal partiler yasasının ilgili maddesi de fiilen delinmiş oldu.

Şimdilik yasa yalnızca fiilen ve dolaylı olarak delindi. Zira örneğin Semra Özal'ın kurduğu "vakıf", fiilen, ANAP'ın kadın kolu değil de nedir? Bir süre sonra, böyle dolambaçlı yollar da yetersiz kalacak ve yasa herhalde çok daha doğrudan delinecek.

Kaş yapayım derken göz çıkarıyorlar

Burjuvazi emekçi kadına hoş görünmek için bütün bu yaptıklarıyla, kaş yapayım derken göz çıkarıyor. Ne SHP türü 8 Mart toplantıları, ne Semra Özal'ın vakıfları, bakanlar kurulları, ne de Cindoruk'un Semra Özal'ın mücevherleriyle uğraşmaları, işçi emekçi kadınların öfkesini yatıştıramayacaktır.

Bugün dünden çok daha bilinçli ve deneyimli olan işçi emekçi kadın, işçi sınıfının savaşımına, yaklaşan devrim savaşına aktif olarak katılmaya hazırlanıyor.

Nezihe Dalyan

---

11. kuruluş yıldönümü dolayısıyla İKD kurucularından ve ilk yöneticilerinden Zehra Karlıova yoldaşla yaptığımız söyleşiyi yayınlıyoruz.

O da bir deneyimdi

SORU: Zehra yoldaş, bize hem İKD'nin kuruluşu hakkında biraz bilgi verip hem de bazı ilginç anılarını anlatır mısın?

YANIT: Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi Türkiye'de kadınların çalışma hayatına daha çok katılmasını getirdi. Toplumsal hayata aktif olarak katılan kadınlar ev işlerinin boğucu etkisinden bir ölçüde sıyrılıp dünyayı tanımaya, ezilmişliklerinin nedenini araştırmaya başladılar. Bir arayış içinde olan bu kadınları örgütlemek gereği doğdu.

Bu bilinçle bir araya gelen 5-10 komünist kadın çalışmalara başladılar. Daha önce siyasi hayatta yer almış kadınlarla, diğer demokrat kadınlarla görüştüler. Pekçok demokrat kadın böyle bir örgütün kurulmasına baştan katılmadılar. Kuruldıktan sonra, büyük çoğunluğu kadınlardaki potansiyeli görünce örgüte katıldılar.

Örgütün uluslararası kadın yılı olan 1975'te kurulması için çalışmalara başlayan bu 5-10 kadın kısa sürede geniş bir çevre edindiler. Çalışmaların başlamasından 8-9 ay sonra 3 Haziran 1975'te İlerici Kadınlar Derneği kuruldu.

Derneğin ilk genel merkezi İstanbul'da bir emekçi semti olan Çeliktepe'de, küçük bir odaydı. Bu odada tüm Türkiye'deki emekçi kadınların örgütlenmesi için çalışmalar yürütüldü. Başta çevredeki kadınlar bize karşı soğuk davranıyor,

(Devamı 14. sayfada)

(*Baştarafı sayfa 13'de*)
örgüte gelmekten çekiniyordu.

Bu küçük odada çevre halkının çocuklarını haftada iki gün muayene edecek bir çocuk doktoru bulundu. Okuma yazma kursları açıldı.

Önce çocuklarını muayene için doktora getiren kadınlar, kurulan örgütün gerçekten de onların sorunlarını çözmek için çalışacağına inandılar. Daha sonra açılan okuma yazma kurslarına ilgi büyük oldu. Artık kadınlar evde geçirecekleri boş zaman yerine örgüte gelip sohbet etmeyi tercih etmeye başladılar.

Bu arada hoş olaylar da oldu. Örneğin kadınlara doğum kontrolu ile ilgili bilgi vermek için yapılan toplantının ertesi günü bir kadının kocası örgütün kapısına dayanıp siz benim aile hayatımı mı bozacaksınız diyerek verilen seminere karşı çıktı.

Yeni kurulduğumuz dönemlerde o küçük örgüt binasının camlarını kırıp içeri girenler oldu. Etrafı karıştırıp, bizlere başarılar dileyen bir not bırakmayı da unutmayan, kim olduğunu bilemediğimiz insanlar ya da örgütler oldu.

Bir diğer anı da ev sahibi olan kişiyle ilgili. Bu kişi örgüte erkeklerin girmesini engellemeye çalışıyordu. Örneğin bir üyemizin kocası karısını almaya geldiğinde ev sahibi adamın üzerine yürüdü. İri yapılı da bir kişiydi. Üyemizin kocası ise ona göre ufak tefek kalıyordu. Bu durumda adama karşı koyma işi bizlere de düştü. Ev sahibinin saldırısına aynı şekilde cevap verdik. Bir daha da ev sahibini pek ortalıkta görmedik.

İlerici Kadınlar Derneği kurulduktan iki ay sonra *Kadınların Sesi* gazetesi çıkmaya başladı. Kısa sürede emekçi kadınlar tarafından okunan bir gazete haline geldi. Türkiye'nin dört bir tarafından, en ücra köylerden bile mektuplar geliyordu.

Kadın sorununu geniş yığınlara duyurmak için toplantılar tertiplendi. Kadın sorunu slaytlarla, şiirlerle, türkülerle işlendi.

O zamanlar slaytları hazırlamak, şiirleri okumak, türküleri söylemek için İKD'de çalışanlar görev aldılar. Bu işleri profesyonelce yapacak kimse olmadığı için örneğin İKD genel sekreteri şiirleri, genel sekreter yardımcısı asıl metni okuyor, türküleri de profesyonel olmayan, sadece arkadaş çevrelerinde türkü söyleyen bir İKD üyesi söylüyordu. Buna rağmen böyle bir program çok beğenildi. Herhalde Türkiye'de böyle bir toplantı ilk kez oluyordu.

Önce Dostlar Tiyatrosu'nda yapılan böyle bir program daha sonra İstanbul'un değişik yerlerinde ve Ankara'da da yapıldı. Her yerde katılım gerçekten çok yığınsaldı.

Daha sonra 8 Mart 1976'da Uluslararası Kadınlar Günü kutlandı. Yine Dostlar Tiyatrosu'nda yapılan bu kutlamaya katılım olağanüstü yığınsal oldu. Tiyatro tıklım tıklım doldu. Yüzlerce kişi de kapıların önünde programı izledi.

SORU: Zehra yoldaş, biraz da İKD'nin yürüttüğü çalışmalardan söz eder misin?

YANIT: İKD kadınların kadın olmaktan gelen sorunlarının, kadınların ezilmişliğinin alın yazısı olmadığını, kurtuluşunun kendi ellerinde olduğunu kadınlara anlatmak, kadınların işçi sınıfının savaşımına aktif katılmalarını örgütlemek üzere kurulmuştu. Kadınların günlük somut sorunlarından yola çıktı.

Neydi kadınların sorunları?

Kadın emeği her kapitalist ülkede olduğu gibi Türkiye'de de ucuz emekti. Erkeklerle aynı işi yaptıkları halde daha düşük ücret alıyorlardı. O halde "eşit işe eşit ücret" kadınların bir savaşım odağı olabilirdi.

İşçi, emekçi kadınlar çocuk doğurdukları için toplumsal hayata aktif olarak katılamıyor, eve kapanmak zorunda kalıyorlardı. Bu durumda ya çocuk doğurmaktan vazgeçiyor, ya çocuğu bir yaşlı akrabaya bırakıyor, ya da işten ayrılıp çocuk bakımı ile meşgul oluyorlardı. O halde "her işyerinde kreş" bir savaşım odağı idi.

Kadınlar hem düşük ücretle çalıştırılıyordu, hem de bir kriz anında kapının önüne ilk konulan yine kadınlar oluyordu. O halde kadınların iş hayatı güvence altına alınmalıydı.

Bilimsel-teknolojik ilerleme kol emeğini büyük ölçüde azaltmış, yerini otomasyona bırakmıştı. Bu durumda aynı işi erkek de kadın da yapabilirdi,mesleki eğitim önem kazanıyordu. Kadınlar ise yüzyıllardır eğitimsiz bırakılmışlardı. Oysa çalışma hayatına katılabilmek, bir kriz anında kapının önüne ilk konan kişi olmamak için mesleki eğitim gerekiyordu. O halde eğitimde fırsat eşitliği de kadınlar için bir savaşım odağı idi.

Bu belgiler altında başlatılan çalışmalarda özellikle kreş konusunda büyük adımlar atıldı. Birçok işyerinde kadınların savaşım vermesiyle kreşler açtırıldı. Bazı belediyelerde kreş açılması için çalışmalar başlatıldı.

Eşit işe eşit ücret İKD eliyle yaygın bir belgi haline geldi ve sendikalarda da bu yönde çalışmalar başladı. Aynı şekilde mesleki eğitim için de sendikalarda bazı çalışmalar yapıldı.

İKD'de çalışan herkese görev veriliyordu. Çeşitli komisyonlar kuruldu. Aklımda kalanlar, eğitim komisyonu, basın-yayın komisyonu, sosyal işler komisyonu. Bu komisyonlar gerçekten iyi çalıştılar. Görev alanlar görevlerini yerine getirmek için uğraştılar.

Ayrıca,Türkiye'nin dört bir tarafında kurulmuş örgütlerden seçilen kadınlar genel merkezde eğitimden geçiyorlardı. Ekonomi-politik, felsefe, vb. seminerler düzenleniyordu. Bir hafta, onbeş gün süren bu seminerlerde yoğun eğitim yapılıyordu.

1975 yılında kurulan örgüt 1980 yılında kapatıldı. Bu 5 yıllık süre içinde özellikle ilk üç yılda pekçok olumlu, güzel iş yapıldı. 1978'de TKP'nin oportünizme batması İKD'de de etkisini gösterdi. Yığınsallığını yitirmeye başladı. Çünkü artık kadınların arayışlarına cevap veremiyor, sokakta kıran kırana bir sınıf savaşımı yürürken o sadece çocuklara bedava süt dağıtımını örgütlemeye çalışıyordu.

Fakat ne olursa olsun, İKD'nin gerek örgütlenme çalışmalarından, gerekse yürüttüğü yığın çalışmalarından alınacak dersler, öğrenilecek şeyler çoktur.

İşçinin Sesi: Çok teşekkür ederiz Zehra yoldaş.

DIŞ HABERLER

Irkçı saldırılar sınıf savaşımını

19 Mayıs günü, sabah erken saatlerde Güney Afrika birlikleri, komşu ülkeler Botswana, Zambia ve Zimbabwe'de ANC militanlarının barındığını öne sürdükleri çeşitli hedefleri aynı anda bastılar.

Irkçı rejimin komşu ülkelerin hükümranlık haklarını hiçe saydığı bu olay dünya çapında yankılar uyandırdı. Şiddete karşıyız deyip, sınıf savaşımını uzlaşmayla sonuçlandırmak isteyen iç ve dış güçleri zor duruma düşürdü. ANC'nin şiddete karşı devrimci şiddeti savunan tutumunun Güney Afrika halkının izleyebileceği tek yol olduğu bir kez daha ortaya çıkmış oldu.

İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth) Genel Sekreteri Güney Afrika hükümetinin "barışa karşı savaş açtığını" söyledi. Ve artık Güney Afrika'ya karşı ekonomik önlem almaktan başka bir yolun kalmadığını belirtti.

Geçen sayımızda sözünü ettiğimiz "seçkin kişiler heyeti"nin izlediği "şiddete karşı barış" siyaseti de bu saldırıdan büyük bir darbe yedi. Heyet "kendileri için son umut ışığı sönene kadar çalışmalarını sürdüreceklerini" belirten çok umutsuz demeçler verdiler.

Öte yandan, Güney Afrika'ya karşı ekonomik önlem önerilerine bugüne kadar hep karşı çıkmış olan İngiltere, bu olay karşısında fikrini biraz olsun değiştirmek zorunda kaldı. Ve Güney Afrika'dan yapılan yılda yarım milyon sterlin tutarındaki altın ithalini yasakladığını açıkladı. Böylece Güney Afrika'ya bir "mini-ekonomik önlem" uygulamış oldu.

Saldırı bir fiyasko oldu

Güney Afrika'nın bu davranışı siyasal olarak ANC'ye yaramakla kalmadı askeri açıdan da bir fiyasko oldu.

Zambiya'da "ANC yuvası" olarak seçilen hedef, başkent Lusaka'nın güneyindeki Makeni Birleşmiş Milletler mülteci kampıydı. Bu kampa, havadan ve karadan girişilen saldırıda ancak iki kişi öldürülebildi. Ama gerek kamp sakinleri arasında, gerekse tüm dünya kamuoyunda "reformist" Botha hükümetinin saldırgan yüzü bir kez daha açığa çıkmış oldu.

Botswana'da seçilen hedef ise başkent Gaborone yakınlarındaki bir köydü. Buraya helikopterlerle yapılan saldırı sonucunda bir kişi öldü. Bu kişinin ise bir ANC militanı değil bir futbolcu olduğu bildiriliyor.

Güney Afrika komandoları Zimbabwe'deki Harare kentinde ANC bürosuna saldırdılar. Ancak ANC'nin önceden sağladığı istihbarat sayesinde büro boşaltılmıştı. Komandolar binayı tahrip etmekle kaldılar.

Kin biraz daha bilendi

Güney Afrika'nın ANC'ye yöneltiği bu cüretkar ama her açıdan başarısız saldırı, Güney Afrika halkının devrimci kararlılığını, hıncını bilemekten başka bir işe yaramadı. ANC Genel Sekreteri Oliver Tambo ANC'nin ırkçı rejime saldırılarını yoğunlaştıracağını söyledi ve saldırıyla ilgili olarak şöyle dedi:

"Biz ölümden daha fazlasına hazırız. Harekete geçmeli ve ırk ayrımcılığı sistemini parçalamalıyız."

Güney Afrika saldırısı Güney Afrika'da çeşitli toplantılar ve gösterilerle protesto edildi. Witwatesrand Üniversitesi'nde siyah, beyaz 4 bini aşkın öğrencinin katıldığı bir mitingde Mandelayı Serbest Bırakma Komitesi Başkanı Aubrey Mokoena bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"Hükümete ve ırkçı beyazlara şunu söylemek istiyorum. ANC ne Gaborone'de, ne Harare'de ne de Lusaka'dadır. ANC sizin mutfağınızda, büronuzda, fabrikanızdadır."

Faşistler tırmanışa geçti

Güney Afrika'da üst aşamalarına doğru yükselen devrimci durum üst sınıflar arasındaki çelişkileri de hızla derinleştiriyor. Son zamanlarda, "Afrikaner Weerstandsbeweging" (AWB) adlı faşist hareketin beyazlar arasında güçlenmeye başlamasına tanık oluyoruz.

Bu faşist hareket büyük şehirlerde değil de daha çok kırsal kesimde güçleniyor. Çiftliklerde kadınları da kapsayan askeri talimler düzenleniyor, yoğun bir karşı-devrime hazırlık sürdürülüyor. Bu hareketin militanları toplantılarında "ırk ayrımı, ırk ayrımı, benim için ırk ayrımı" diye ırkçılığı açıkça öven, aşağılık şarkılar söylüyorlar.

Faşist AWB hareketi, son günlerde, Güney Afrika devrimini reformlarla boğmayı savunan beyazlara karşı da saldırılarını yoğunlaştırdı. Botha'nın ANC'ye yöneltiği son saldırının bir amacı, bu faşist hareketle arayı düzeltmekti. Ama sonuç umduğu gibi olmadı.

Saldırıdan dört gün sonra AWB militanları, iktidar partisi Ulusal Parti'nin Pietersburg'da düzenlediği bir toplantıyı bastılar. Konuşmaların yapıldığı sahneyi işgal ettiler ve dışişleri bakanını konuşturmadılar. Üçlü gamalı haç işareti taşıyan bayraklarını dalgalandıran, faşist marşlar, belgiler söyleyen faşistlerle Ulusal Parti üyeleri arasında kavga çıktı.

Faşistlerin toplantıyı basmasına ses çıkarmayan güvenlik güçleri, bir saat sonra gözyaşartıcı bombalarla "olaya müdahale" ettiler ve toplantıyı dağıttılar.

Olaydan sonra Botha, AWB'yle arayı düzeltme siyasetini sürdürdü ve "gerekirse ANC'ye yeniden saldırabileceklerini" belirtti. Ancak Ulusal Parti saflarından, hükümetten AWB'ye "eleştiriler" de yükseldi.

Devrim, ırk ayrımını aşıp geçiyor

Son günlerde, Güney Afrika'da siyahlarla beyazların ırkçı rejime

daha da yükseltmekten başka işe yaramıyor

karşı savaşım birliğinin hızla güçlenmekte olduğuna tanık oluyoruz.

Geçtiğimiz günlerde, devrimcilerin yoğun yaşadığı Aleksandra kasabasında yapılan bir eylem bunun güzel bir örneği oldu.

Birleşik Demokratik Cephe (UDF) üyesi 250 kişilik beyaz temsilciler gurubu Aleksandra kasabasına geldi. Temsilciler, geçtiğimiz hafta öldürülen 8 siyah devrimcinin mezarına çelenk koyarak, savaşımlarının siyahlarla bir olduğunu gösterdiler.

Beyaz UDF üyeleri Aleksandra'ya geldiklerinde polis "dağılın" ihtarında bulundu. Bu ihtara kimse uymadı. Aleksandra'da yaşayan 5 binin üstündeki siyah, beyazların çevresini sardı, polise karşı güvenlik halkası oluşturdu. Polis saldırmaya cesaret edemedi. Siyahlar ve beyazlar Aleksandra'yı boydan boya geçerek, polisin gözü önünde gösteri yaptılar. Birlikte sağ yumruklar kaldırıldı, ırkçılığa karşı belgiler haykırıldı.

Biraz havuç siyaseti

Geçtiğimiz günlerde Botha hükümeti Güney Afrika'daki tüm ırklardan oluşacak "Ulusal Konsey"le ilgili yasa tasarısını parlamentoya sundu. Böylece Güney Afrika halkının yıllardır kahramanca sürdürdüğü devrim savaşımının nasıl kıytırık bir reform programıyla satın alınmaya çalışıldığı iyice açığa çıktı.

Tasarıya göre başkanlığını Botha'nın yapacağı konsey 35 kişiden oluşacak. Bu konseye beyazların ve siyahlar dışındaki azınlık ırkların parlamentolarından seçilen parlamenterler, Botha'nın aday göstereceği siyah aşiret temsilcileri katılacak. Ayrıca büyük yerleşim merkezlerinden 10 siyah lider Ulusal Konsey'de yer alacak.

Görüldüğü gibi Ulusal Konsey'in beyazlar dışındaki temsilcileri, siyah ve diğer ırkların, Botha tarafından seçilen ya da bir parça kırıntı adına herşeyle uzlaşmaya hazır olan ileri gelenlerinden oluşacak. Siyah devrimcilerin "sızabileceği" tek alan ise büyük kentlerden konseye girecek 10 siyah lider.

Ancak tasarı bu konuda da açık kapı bırakmıyor ve hüküm giymiş hiçbir siyahın konseye üye olamayacağını belirtiyor. Böylece deneyimli ANC üyelerinin konseye "sızması" önlenmiş oluyor.

Bilindiği gibi, Botha hükümeti yığınların öfkesini yumuşatabilmek için, yerel düzeyde, benzer yöntemlerle oluşturulmuş konseyler kurmuştu. Ancak bu konseyler, halkla hiçbir ciddi bağı olmayan işlevsiz kurumlar olmaktan ileri gidememişti. Botha hükümeti ANC'yi dıştalayarak oluşturacağı Ulusal Konsey'le de hiçbir yere gidemeyecektir.

Tam da bu nedenle Botha, eğer Mandela ve diğer devrimci lider ve kuruluşlar şiddeti reddederlerse, Ulusal Konsey'e "hüküm giymiş" siyahların da alınabileceğini belirtti.

Biraz da sopa siyaseti

Botha hükümeti bir yandan reformcu görünmeye çalışıyor ama öte yandan yürütmenin yetkilerini durmadan arttırmaya çalışıyor. Örneğin içişleri bakanına "gerekli gördüğü yerde olağanüstü hal ilan etme" yetkisini verecek bir yasayı parlamentodan geçirmeye çalışıyor. Bir başka örnek ise yeni çıkarılan bir yasayla yarbay rütbesinin üstündeki güvenlik elemanlarına istediği kişiyi, mahkeme önüne çıkarmadan 180 güne kadar gözaltında tutma yetkisi verildi.

Botha hükümeti bir yandan da işbirlikçi siyah köpeklerini devrimcilerin yoğun olduğu bölgelere salıyor. Geçtiğimiz günlerde "Babalar" adı verilen bir sağcı siyah çete devrimci yatağı Crossroad gecekondu mahallesine saldırdı. Günlerce süren çatışmalarda en az 40 kişi öldü, 3 bin gecekondu yıkıldı ve en az 30 bin kişi kışın yaklaştığı bir sırada evsiz kaldı. Çatışmaların ardından yerle bir edilmiş Crossroad'a polis girdi ve buldozerlerle gecekondu kalıntılarını temizlemeye girişti. Amaçları devrimci yatağı bu mahalleyi haritadan silmek.

Devrim, ırk ayrımını aşıp geçiyor

Bu ırkçı saldırılar, yıllardır baskının, zulmün "türlü çeşidi"ni görmüş Güney Afrika halkını geriletmiyor. Tam tersine halkın en geri kesimleri bile bu saldırılar "sayesinde" devrim saflarına kazanılıyor. Öyle ki, Güney Afrika egemen sınıfları Soweto ayaklanmasının 10. yıldönümünün kutlanacağı bu 16 Haziran'dan her zamankinden daha fazla korkuyor, önlemler almaya çalışıyor.

Öte yandan Güney Afrika işçi sınıfı tıpkı 1 Mayıs'ı kutladığı gibi Soweto ayaklanmasının 10. yıldönümünü milyonluk grevlerle, gösterilerle kutlamaya hazırlanıyor. Ve 1 Mayıs'ta yükselttiği belgiyi 16 Haziran için de yükseltiyor: Irkçı rejimin bayramlarına hayır, Soweto ayaklanmasının yıldönümü 16 Haziran resmi tatildir!

Ahmet Fırat

Devrimci şiddete karşı çıkmak Mandela'nın tüm hayatının anlamına terstir

Winnie Mandela, 23 Mayıs günü İngiliz IV. Kanal televizyonunda bir haber programına katıldı.

ANC'nin sözcüsü durumunda olan Winnie Mandela, son zamanlarda Nelson Mandela'nın, ANC üzerindeki yasağın kaldırılması ve siyasal tutukluların serbest bırakılması koşuluyla devrimci şiddeti reddebileceği yolunda Batı basınında yer alan haberleri şiddetle yalanladı.

Mandela, kocasının 25 yıldır devrimci olduğu için hapis yattığını, devrimci şiddetten vazgeçmesinin bir anlamda hayatının anlamına ters düşeceğini belirtti. Winnie Mandela ayrıca, Nelson Mandela'nın ANC temsilcileriyle görüşmeden karar vermeyeceğini, ANC temsilcileriyle görüşmesinin ise olanaksız olduğunu söyledi.

Winnie Mandela, Botha'yla masaya ancak Nelson Mandela ve tüm siyasal tutuklular serbest bırakıldıktan, ANC üzerindeki yasak kaldırıldıktan ve tüm bunlar koşulsuz yerine getirildikten sonra oturabileceklerini bir kez daha vurguladı.

Şiddete karşı olduğunu iddia eden ülkeler konusunda ise, eğer bu ülkeler gerçekten şiddete karşıysalar ve ikiyüzlülük etmeyeceklerse Güney Afrika'ya karşı kesin tutum almalı, ekonomik ilişkilerini derhal kesmelidirler dedi.

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbın!

İŞÇİNİN SESİ

Tek silah parti!
Tek yol devrim!
Yıl:12, Sayı:307, 2 Haziran 1986

Futbolu bakanların oynamaya başlamasıyla birlikte

STADLARDAN ÖFKE TAŞIYOR

Bu başhaberimizin konusunu gazetemiz baskıya hazırlanırken Beşiktaş'ın şampiyonluğuyla biten Türkiye 1. Ligi oluşturuyor. Devrimci basında futboldan söz edilmesi pek adetten değildir. Ama son zamanlarda lig şampiyonluğu öylesine siyasal bir anlam kazandı, hatta siyasal yaşamın çok önemli bir odak noktası haline geldi ki, bu kez futboldan söz etmemek apolitiklik olur.

Futbol gerek milyarlarca liranın döndüğü, gerekse milyonların kalbinin attığı bir alan olarak Türkiye burjuvazisinin her zaman ilgi alanı içinde olmuştur. Ama son zamanlarda bu ilgi "geleneksel" sınırların çok dışına taşmıştır. Denizlispor Teknik Direktörü Özkan Sümer'in deyimiyle "artık Türkiye'de futbolu bakanlar oynamaya başlamıştır." *(Tercüman*, 30 Mayıs 1986).

Gerçekten de bir süredir, Türkiye ligi, tarihinde görülmemiş ölçüde şike iddialarıyla, bir kümeden diğerine "emirle" takım geçirme dedikodularıyla vb. çalkalanmaktadır. Futbol Federasyonu Başkanlığına Özalların bir yakınının getirildiği, Beden Terbiyesi Genel Müdürü'nün "tayfasıyla birlikte" Özalların eğilimi doğrultusunda spor hayatını yönettiği söylentileri aldı yürüdü. Semra Özal koyu bir Beşiktaşlıyken ve 1. Lig şampiyonluğunu Beşiktaş'ın kazanacağını her fırsatta açıklarken eniştesi Tanrıyar'ın Galatasaray başkanlığına seçilmesi Galatasaray taraftarları arasında kuşkular yarattı.

Futbolu "bakanlar" oynamaya başlayınca, stadları dolduran yığınlar da futbolu futbol seyircisi olarak değil siyasal bir taraf olarak seyretmeye başladılar. Oktay Ekşi'nin dediği gibi, eskiden siyasilerin sporun popülerliğinden yararlanarak "sorun çözme" yeri olarak kullandıkları stadlar hızla "sorun yaratma" aşamasına ulaştı. 22 Nisan tarihinde *Hürriyet* "stadlar alarm veriyor" diye manşet attı. Siyasileri futbola "fazla müdahale etmelerinin sakıncaları" konusunda uyardı.

Mayıs ayı içinde Ligin son haftalarına girmesiyle bir yandan stadlardaki tansiyon doruğuna erişirken siyasilerin de özellikle Beşiktaş-Galatasaray şampiyonluk çekişmesine müdahaleleri arttı.

Uzun bir süredir Beşiktaş'ın maskotu gibi davranan Semra Özal işi neredeyse amigoluğa kadar uzattı. Bunun üzerine sahalarda sportif belgilerin arasına siyasal belgiler karışmaya, siyasal içerikli kavgalar çıkmaya başladı.

25 Mayıs günü İzmit'te oynanan Galatasaray-Kocaelispor maçında Galatasaray gol kısırlığı çekerken radyolardan Beşiktaş'ın Sakaryaspor'u 6-0 yendiğini öğrenen Galatasaray taraftarları galeyana geldiler. Semra Özal aleyhinde, ANAP aleyhinde belgiler atılmaya başlandı.

Polisin müdahale etmek istemesi üzerine olay büyüdü. Tribün tahtaları söküldü, polislerin üstüne şişe ve tahta yağdırıldı. Yaralananlar oldu. Daha sonra Galatasaraylıların bulunduğu tribün boşaltıldı. Bu kez Kocaelisporluların bulunduğu tribünler taş yağmuruna tutuldu. Olayların büyümesi, Galatasaraylıların şehir dışına çıkarılmasıyla önlenebildi. *(Tercüman*, 27 Mayıs 1986) Gazeteler olayları "kışkırtıcılar"ın çıkardığını yazdılar.

Bu arada *Sabah* ve *Yeni Asır* gazeteleri, aynı zamanda *Güneş* gazetesi sahibi olan Trabzonspor başkanının 1,5 milyar liralık ihalenin kendisine verilmesi karşılığında Bayan Özal'a Beşiktaş'a yenilme garantisi verdiğini yazdılar.

Ortalık bu kadar gerginleşmişken son olarak Evren devreye girdi. Ve Galatasaray'ın artık şampiyon olma şansını kaybettiği yolunda bir "demeç" vererek herşeyin üstüne tuz biber ekti.

Bütün bu "sportif" gelişmeler futbol severler arasındaki huzursuzluğu kaynamaya dönüştürdü. Trabzonsporlular Beşiktaş'ı yenmeye and içtiler. Trabzonspor taraftarlarının Beşiktaş'ın yenmesi halinde Beşiktaşlıları dövmeye hazırlandıkları haberleri yayıldı.

En güç durumda kalan takım ise kuşkusuz Beşiktaş olmuştu. Hem, belki de hiç hak etmediği halde, şikeli maçlarda bol gollü galibiyet elde eden bir takım damgasını yemiş, hem de eli kanlı iktidarın neredeyse tam kadro desteklediği bir kulüp durumuna düşmüştü. Beşiktaşlılar kendilerini bu desteği reddederek savundular. "Sahada Semra Hanım mı oynuyor, golleri o mu atıyor" dediler.

Bir başka güç durumda kalan ise Semra Özal'ın eniştesi, ANAP İstanbul milletvekili ve Galatasaray Başkanı Tanrıyar oldu. Tanrıyar, Galatasaray taraftarları arasında, kendisinin de maçı satmış olabileceği düşüncesiyle yayılan "küskünlük" karşısında şöyle dedi:

"Cefakar ve vefakar taraftarlarımızın takımlarını bu hafta da *yalnız bırakmamalarını, alkışlarıyla desteklemelerini* istiyorum." *(Hürriyet*, 30 Mayıs 1986) (abç)

Galatasaray gibi bir kulübün başkanı 1. Lig şampiyonluk maçı öncesinde taraftarları "takımlarını yalnız bırakmamaya, alkışlamaya" çağırmak zorunda kalıyor! Yalnızca bu bile, lige yapılan iktidar müdahalesinin yığınlar arasında nasıl bir tepki yarattığını göstermeye yeterlidir.

Ligin son haftasında, futbolseverler arasında kavga tohumlarının büyümeye başlaması burjuvazinin taktik değiştirmesine neden oldu.

Özal, ortalığı yatıştırmak için, arabulucu pozlarda, Galatasaray'la Beşiktaş'ın eşit puan almaları halinde şampiyonluğun averajla belirlenmemesini istedi, "son bir maç daha yapsınlar" dedi.

Bir süredir, ortamın gerginleşmesine neden olduğu için Semra Özal'ı sert bir şekilde eleştiren gazeteler, Bayan Özal'ın son Beşiktaş maçına gitmediğini ve söylentilerden çok üzgün olduğunu yazdılar.

Kulüp yöneticileri art arda açıklamalar yaparak taraftarlarını sükunete davet ettiler. Gazetelerden, radyo ve televizyonlardan, yetkililerin "futbolun siyasetle ilgisi olmayan bir spor olduğunu" hatırlatan(!) demeçleri, açıklamaları yayınlandı.

Galatasaray Başkanı Tanrıyar şike dedikodularını "bölücülerin çıkardığını" söyledi ve şöyle dedi:

"*Bazı mihrakların*, taraftarlarımızı *tahrik ederek* olaylara sebebiyet vermeye çalışmalarına dikkatinizi çekiyorum. Sakın tahriklere kapılmayınız." *(Milliyet*, 30 Mayıs 1986) (abç)

1. Lig şampiyonluğunun "devletin en büyüklerinin" bile taraf olduğu bir kavgaya dönüşmesi ihtimali karşısında Mehmet Barlas çok ilginç bir yazı yazdı.

Yazı "bu spor ne garip birşey" diye başlıyor. Sporun, geçtiğimiz günlerde Afrika'ya yardım için yapılan "Sport Aid"-de olduğu gibi insanları birleştirici bir olgu haline dönüştüğünü oysa aynı sporun bugün Türkiye'de kitleleri ayırdığını, gerginlik yarattığını belirtiyor. Barlas'ın yazısı şöyle bitiyor:

> "Dileğimiz iyi oynayanın şampiyon olmasıdır.
> "Bir başka dileğimiz de, politikacıların ve yakınlarının, iktidarda bulundukları sürece, ***sade milli takımı tutmalarıdır...*** Aksi halde yenilen takım taraftarları *öfkelerini siyasete de yöneltebilirler." (Milliyet*, 30 Mayıs 1986) (abç)

Gerçekten de, ne kadar ilginçtir, Türkiye'nin ortamı sporu bile sınıf savaşının içine çekmiştir. Bugün Türkiye'de, tüm burjuva değerler halk yığınlarının gözünde hızla yıpranmaktadır. Burjuvazi lime lime olan "milli", "kutsal" değerleri karşısında çareyi halkın içinde varolan değerlere sarılmakta buluyor. Devlet yöneticilerinin neredeyse tam takım işi futbolculuğa dökmeleri bu nedenledir. Yığınların futbola olan sevgisini kullanıp taban tutmaya çalışıyorlar.

Ama gene ne kadar ilginçtir, Türkiye'nin ortamı, devlet yöneticilerinin futbol merakını bile kendileri açısından tehlikeli hale getirmektedir. Siyasilerin "milli takımdan" başka takımı tutmaları bugün başlı başına bir öfke kaynağı haline gelmiştir. Üstelik Barlas'ın dediği gibi, yalnızca yenilen takımların taraftarları değil, kulüpleri şike dedikodularına karıştırılan takımların taraftarları da Evrenlere, Özallara karşı öfke içindedir.

Oktay Ekşi, siyasilere şu tavsiyede bulunuyor:

> "Siyasi görüş farkları yüzünden camilerini, kahvehanelerini ayıran, birbirlerine kız vermeyen toplum haline geldiğimiz günleri... hatırlarız. Şimdi de futbol yüzünden o ... manzaraları yaşamak istemiyorsak söylediklerimize, yaptıklarımıza daha çok dikkat etmeliyiz.
> "Aslında 'depolitize' edilecek yerler stadyumlardır." *(Hürriyet*, 31 Mayıs 1986)

Kendi psikolojilerini halkın psikolojisiyle karıştıran, halkı "depolitize" olmakla suçlayan "sol"larımızın kulakları çınlasın!

Artık, Türkiye devrimci hareketinin "apolitik" anlamında kullandığı "futbolcu" deyimini değiştirmesinin zamanı gelmiştir.

Güzide Akalan

